

Eén Wereld

Jaargang 46, nr 1 - Voorjaar 2021 - Prijs €6,95

**ALV 10 april
(online)**

Colofon

Het blad Eén Wereld verschijnt twee keer per jaar (voorjaar en najaar) en is een uitgave van de Wereld Federalisten Beweging Nederland (WFBN).

Iedere Aardbewoner heeft recht op welzijn en welvaart. De WFBN, in 1948 opgericht, streeft naar een duurzame en democratische wereldrechtsorde, met respect voor de rechten van de mens. Zij benadrukt door middel van het vragen van aandacht voor wereldwijde problemen de noodzaak tot internationale samenwerking en versterking van de Verenigde Naties op federale basis.

De WFBN is verbonden met de Citoyens du Monde en aangesloten bij de World Federalist Movement.

Kantooradres: Laan van Nieuw Oost-Indië 252
2593 CD Den Haag, telefoon: 070-3478196

Raad van advies:

prof. dr. Th. van Boven, dr. W.F. van Eekelen,
dr. E.L. Figeë, Jan P. Juffermans, mr. dr. L.E.M. Klinkers,
prof. dr. J.P. Pronk.

Bestuur: bestuur@wfbn.nl

Voorzitter: Frans Micklinghoff, 070 5114215

Vicevoorzitter: Ton Macel, 070 3585481

Secretaris: Carel Tielenburg, 06 38292306

Penningmeester: Emile van Essen, 06 19252628

Internationaal secretaris: Marjolijn Snippe, 0321 848782

Bestuursleden: Frans Vermeulen, Davy Foss

Eindredactie Eén Wereld:

Frans Micklinghoff en Marjolijn Snippe,
met dank aan

Rob Moerbeek en Frans Vermeulen.

Deadlines voor inzending kopij (redactie@wfbn.nl)

Najaarseditie 2021: 15 augustus 2021

Voorjaarseditie 2022: 15 februari 2022

WFBN-lidmaatschap: €25,- per jaar

Bank: Wereld Federalisten Beweging Nederland

IBAN: NL73INGB0000009764 en BIC: INGBNL2A

Kamer van Koophandel Amsterdam:

V 530085 ISSN 1871-2754

INHOUD

Colofon	2
Voorwoord	3
Uitnodiging ALV / Agenda	4
75 jaar Verenigde Naties	5
Vrijheid van meningsuiting	9
Mensenrechten Soedan	10
Simone Filippini - NVVN	11
Sandra Coyle - WFM	13
Footprint Justice	14
Fair Earth Share	15
Boekbespreking	16
Kinderarbeid	19
Europese subsidies	22
Boekbespreking	24
Algemeen belang	25
Hare Majesteit de Aarde	26
Natuur	27
Opstand of revolutie?	27
Rechtsstaat	28
Boeken	30
De wereld na corona	32
Fratelli tutti	34
Kinderrechten	36

De Stichting Steunfonds voor en van de WFBN is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Voor giften of legaten aan de WFBN in het kader van de ANBI kunt u contact opnemen met het secretariaat van de WFBN.

Foto voorpagina: TOMOKO UJI op *Unsplash*

Bijdragen graag in digitale vorm aanleveren, bij voorkeur vergezeld van passende illustraties. Als de redactie ingrijpende wijzigingen of bekortingen van artikelen noodzakelijk acht, geschiedt dit in overleg met de auteur. Over weigering tot publicatie van ingezonden bijdragen wordt niet gecorrespondeerd. Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Voorwoord van de voorzitter

Even wat open deuren opentrappen!

Laten we eerst eens een paar open deuren opentrappen! We leven in bijzondere tijden!

In uw handen hebt u het 'voorjaarsnummer' van Eén Wereld. Normaal zou daar de uitnodiging in staan voor een Algemene Ledenvergadering die dan in Utrecht zou plaatsvinden. Die uitnodiging staat inderdaad in dit blad. Maar niet voor een ALV in Utrecht, maar voor een zoom-meeting. Ach ja, nog een open deurtje om in te trappen: het kan niet anders want er waart nog een virus rond en we willen niet dat we leden daaraan onnodig blootstellen. We hopen dat we in het najaar van 2021, wanneer 90% van de bevolking is gevaccineerd, wel een fysieke bijeenkomst kunnen houden. Eerder lijkt ons onmogelijk, gezien de trage levering van de vaccins (waar de regering niets aan kan doen! Het maken van vaccins is een zaak van een aantal bedrijven en die kampen soms met tegenslagen!). Maar, eerlijk gezegd, geloof ik niet dat we eerder fysiek dan in het voorjaar van 2022 veilig bijeen kunnen komen ... tenminste, als tegen die tijd niet weer een nog besmettelijkere variant opduikt waar de huidige vaccins geen soelaas voor bieden.

Wanneer we toch deuren aan het opentrappen zijn, kan er nog wel een deurtje bij. Soms lijkt het dat door deze wereldwijde pandemie alles stil ligt. Maar schijn bedriegt. Het bestuur van de WFBN komt regelmatig per zoom bijeen, neemt besluiten en voert genomen besluiten ook nog uit! Soms gaat het met vallen en opstaan, met tegenslagen of duurt het langer dan de plannen aanvankelijk waren. Maar er wordt vooruitgang geboekt, stapje bij stapje.

Dan maar nu de laatste deur. Stond het vorige nummer in het teken van het corona-virus, dit nummer staat meer in het teken van de Verenigde Naties die 75 jaar bestond en de veranderingen die we kunnen verwachten wanneer het virus ogenschijnlijk succesvol is bestreden en we weer ons oude leventje kunnen oppakken. Want voor velen zal dat 'oppakken van de draad' zijn, maar ondergronds en onderhuids zal deze periode wel gevolgen hebben. Niet plotselinge of ingrijpende veranderingen, maar geleidelijk aan gaat er veel op de schop in de wereld, in Europa en in dit natte kikkerlandje. Dankzij of ondanks deze wereldwijde pandemie. Daarop inspelen, de kansen pakken die er nu liggen is dé kunst! Moge deze uitgave van de WFBN u en vele anderen helpen op de weg naar een betere toekomst.

Veel plezier gewenst met het lezen van deze uitgave van Eén Wereld.

Frans H. Micklinghoff

Uitnodiging ALV zaterdag 10 april 2021 - online via zoom

Geachte leden van de WFBN,

Het bestuur van de WFBN nodigt u van harte uit om deel te nemen aan de Algemene Ledenvergadering op zaterdag 10 april - *online* via zoom. Met name de huishoudelijke zaken zullen behandeld worden.

Indien u wilt deelnemen stuur dan een email naar wfbn@wfbn.nl en u ontvangt tijdig een link naar de vergadering. We starten om 14.00 uur en sluiten uiterlijk 16.00 uur af.

Agenda van de ALV op 10 april 2021:

1. Opening om 14.00 uur / Berichten van verhindering / Mededelingen.
2. Goedkeuring agenda.
3. Behandeling ingekomen stukken (vza).
4. Goedkeuring notulen vorige ALV. *
5. Goedkeuring van het WFBN-jaarverslag 2020 van de Secretaris. *
6. Toelichting Rekening van de Vereniging WFBN over het boekjaar 2020; overzicht stand van zaken Stichting Steunfonds. *
7. Voorlezing en goedkeuring verslag van de kascommissie.
8. Goedkeuring Rekening van de Vereniging WFBN over het boekjaar 2020.
9. Benoeming kascommissie 2021.
10. Presentatie en goedkeuring van de Vereniging WFBN begroting boekjaar 2021. *
11. Toelichting en goedkeuring werkplan WFBN 2021.
12. Verkiezing gedelegeerden naar het online WFM congres in juli 2021.
13. Rondvraag.
14. Sluiting, uiterlijk 16.00 uur.

*Deze stukken zijn op te vragen via wfbn@wfbn.nl.

Op zaterdag 6 november hopen we weer fysiek samen te kunnen komen met cultuurfilosoof Harrie Salman als spreker. Harrie Salman is auteur van het boek 'Gestolen welvaart - De taak van Europa in de Westerse wereldorde'. Zie voor een bespreking hiervan de voorjaarseditie 2020 van Eén Wereld.

75 jaar Verenigde Naties, hoe nu verder?

Frans H. Micklinghoff, voorzitter van de WFBN

In 2020 was het 75 jaar geleden dat de Verenigde Naties werden opgericht. Het had een groots feest moeten worden. Als gevolg van het coronavirus knalden de champagnekurken niet. En al had gekund, dan nog was er weinig reden om de kurken te laten knallen! Een terug/voorblik.

Balans

Gepland waren enkele grootste bijeenkomsten tijdens de jaarlijks in september te houden Algemene Vergadering in New York. Corona trok een dikke streep door alle plannen. Gelukkig ging de 75-jarige viering toch niet geheel onopgemerkt voorbij. Een eindeloze reeks van 5 à 10 minuten door Regeringsleiders en Staatshoofden gehouden toespraken (die vrijwel allemaal op elkaar leken) kon via de sociale media beluisterd worden. Verder is sinds het begin van de pandemie de VN noodgedwongen vrijwel onzichtbaar. In feite bood de pandemie geen beter denkbare gelegenheid om de relevantie van de VN aan te tonen.

De secretaris-generaal Antonio Guterres riep al eerder de lidstaten op om hun onderlinge geschillen terzijde te schuiven en alle energie te richten op het indammen en uitroeien van het coronavirus. Maar ... een poging een resolutie - voor een alomvattend en gecoördineerd antwoord te formuleren - op het ronddwalend virus unaniem aan te nemen lukte niet! De VS en Israël stemden tegen. De oprichting van een speciaal VN-fonds voor het steunen van kwetsbare en arme landen haalde maar een kwart van het streefbedrag op.

Toch ziet driekwart van de wereldbevolking (voor zover enige kennis van de wereldpolitiek voorhanden is) de VN als onmisbaar voor het oplossen van de wereldwijde problemen, zo blijkt uit een door de VN ingestelde enquête. In Nederland is 67% van de mensen het eens met de stelling: 'De VN is mislukt en heeft afgedaan'. Ofwel, slechts 33% ziet in Nederland nog een rol en toekomst voor de VN. Twee typerende commentaren bij deze enquête: "Zolang niet alle landen meedoen of zich niet aan de besluiten willen conformeren wordt het niks" (Dirk Roosendaal, Enkhuizen) en "De VN blijven hard nodig, ook al zie je niet altijd direct resultaten. Er is veel stille diplomatie" (Chris Brunner, Haarlem).

Actie? Welke actie?

Hoe er ook over gedacht wordt, de VN zelf is van mening dat zij onmisbaar is in het huidig tijdsgewricht, immers: "De wereld wordt nog steeds geplaagd door armoede, honger, terrorisme, oorlogen, klimaatveranderingen en epidemieën", aldus een verklaring, die eindigt met de vaststelling "dat er meer actie nodig is". De vraag is echter welke 'actie' dan wel nodig is, als zo ongeveer iedere mogelijke actie van de VN in de kiem wordt gesmoord door met een veto stemmende lidstaten.

Hoe en langs welke lijn je de balans van 75 jaar VN ook opmaakt, soms legt de VN gewicht in de weegschaal, maar

naast succes staan ook veel mislukkingen (waar over helaas angstvallig wordt gezwegen). Het eerlijke verhaal over het succes en falen van VN moet (hoognodig) nog worden geschreven.

Besluiteloosheid

Al tijdens de Tweede Wereldoorlog (1944) komen delegaties van de VS, China, Rusland en het Verenigd Koninkrijk bijeen (op Jalta) om te spreken over hoe het - na het beëindigen van de Wereldoorlog - met de wereld verder moet. Voor dié tijd een waarlijk revolutionaire daad. Langdurige gesprekken en onderhandelingen in Dumbarton Oaks vormen de basis van het Handvest en leiden tot de oprichting van de Verenigde Naties in San Francisco (1945). Het doel is internationale vrede en veiligheid te garanderen. Maar sindsdien tot heden is er geen dag voorbij gegaan of er wordt wel ergens in een van de 193 bij de VN aangesloten lidstaten oorlog gevoerd. En sinds de oprichting worden voortdurend dezelfde kritische kanttekeningen op de VN geuit. Te bureaucratisch, ongehoorzaam en het ontbreken van daadkracht en besluitvaardigheid. Een van de meest pijnlijke illustraties is de gefaalde blauwhelmenmissie in Bosnië en de totale besluiteloosheid rond de oorlog in Syrië. Zo bezien is er geen enkele reden voor een jubileumfeestje met knallende kurken.

Achilleshiel

Bij het in recordtijd storten van het fundament van de VN werd bepaald dat iedere bij de VN aangesloten soevereine natiestaat één stem heeft. Maar de permanente leden van de Veiligheidsraad hebben meer dan één stem, zij hebben ook een vetorecht. Hierdoor kunnen veel goede initiatieven, zoals het zenden van blauwhelmen naar een conflict gebied, door één of meerdere leden van de Veiligheidsraad kundig om zeep worden geholpen. Maar voor de rest biedt de VN een platform aan de natiestaat, hoe klein ook. Zo weegt de stem van Luxemburg even zwaar als die van Canada of Indonesië.

Sommigen vinden dat de *founding fathers* een belangrijke constructiefout hebben gemaakt bij het instellen van het instituut van de (in de regel in september bijeenkomende) Algemene Vergadering. Want wie daar opduikt als vertegenwoordiger (m/v) van een natiestaat is in de regel aangewezen door de regering van die staat. Zelden tot nooit kan gesproken worden van een representatieve direct gekozen vertegenwoordiging en sommige landen slaan helemaal door op het vlak van 'emancipatie', door

slechts vrouwen en jongeren af te vaardigen, gemakshalve vergetend dat ook oudere grijze mannen na een arbeidszaam leven wel eens hun zegje willen doen! Het is, ook op het hoogste niveau, moeizaam balanceren op het slappe koord van non-discriminatie op het vlak van gender, leeftijd en politieke of godsdienstige overtuiging enz.!!

Overigens lijken de laatste decennia andere gremia dan de VN aanzienlijk aan gezag en invloed te winnen. Zoals het Internationaal Monetair Fonds, de Wereldbank en regionale samenwerkingsverbanden (ASEAN, EU, OESO, AU, RCEP enz.) die wel tot snelle effectieve besluitvorming kunnen komen. Sommige van deze regionale samenwerkingsverbanden zijn overigens grotendeels vehikels van grootmachten als Rusland en China, die zo proberen omliggende natiestaten aan zich te binden.

Technocratisch

De *founding fathers* bleken in '44-'45 van mening dat onbekwame politici en op winst beluste marktpartijen de wereld in chaos hadden gestort en dit nu voorkomen moest worden. Rationeel onpartijdig bestuur zou de wereld moeten tillen uit die naoorlogse put vol ellende. Daarom richt de VN zich in die naoorlogse jaren op het technisch repareren van die ellende. Door zaken als verbetering van de gezondheidszorg (WHO), de landbouw (FAO), hulp aan te ontwikkelen landen (UNCTAD) of hulp aan kinderen (UNICEF) in gespecialiseerde organisaties onder te brengen. Maar deze aanpak, op technische wijze de wereld verbeteren, staat thans behoorlijk onder druk en wordt gepolitiseerd. Vooral nu iedereen met argusogen kijkt wie de macht in de telecom en het internet heeft/krijgt (om ooit aan de knoppen te draaien) ligt vooral het VN-instituut de *International Telecommunication Union* (ITU) onder het vergrootglas. Gelukkig werken veel de technocratische organisaties uitstekend, zoals het Wereldvoedselprogramma van de VN, dat doorvoor onlangs de Nobelprijs voor de Vrede kreeg.

Fijnmazig web van relaties

Buiten of naast de Volkerenbond en later de Verenigde Naties bestaan er nog talloze verschillende orden, zoals op het gebied van de handel en zeevaart, internationaal recht, de politiek en defensie, technologie, economie en financiën. Deze fijnmazige webben functioneren zonder dat de schijnwerpers daar op gericht zijn. Maar opkomende wereldmachten (zoals China) die daarin hun plaats opeisen verstoren de orde binnen deze webben van internationale betrekkingen. Het gaat dan, door het verstoren van het bestaande uitgebalanceerde evenwicht, piepen en kraken.

Het foute idee dat er maar één internationale orde zou bestaan, die van de Verenigde Naties, maakt ons blind ook die andere internationale belangenverstremming te zien. Er zijn maar weinig landen die dit fijnmazig web van wederzijdse belangen wil verstoren. Maar, nogmaals, een opkomende wereldmacht kan de balans in dit spinsel van webben behoorlijk verstoren. Kijk naar China met zijn steeds krachtigere greep op Hongkong, de versterking van hun maritieme aanwezigheid in de Zuid-Chinese zee,

het steeds krachtiger de spoedige inlijving van Taiwan uitdragen en de aanleg van de zijderoute, dit alles kan – bij elkaar opgeteld – de al vele jaren bestaande relaties danig verstoren. Het is maar helemaal de vraag, eenmaal uit balans gebracht, of iets of iemand van de Verenigde Naties hier dan nog iets aan kan doen. Want op een Pax Amerika kan niet meer blindelings worden gerekend en een Pax Verenigde Naties is er (nog) niet voor in de plaats gekomen. Typerend voor het verval van de autoriteit van de Verenigde Naties is de uitspraak die Trump deed op de Algemene Vergadering in 2019: "De toekomst is niet aan de globalisten, maar aan de patriotten!" Ook al zit er nu een ander in het Witte Huis, dit sentiment is daardoor niet uit de Amerikaanse samenleving plots verdwenen. En dan zijn er de wereldwijd opkomende populistische bewegingen voor wie het schofferen van internationale instellingen een vast onderdeel is van hun nationalistisch credo.

Conclusie

De opkomst van China leidt, linksom of rechtsom, tot een machtsstrijd met de VS. Volgens Guterres is het niet ondenkbaar dat de wereld in twee delen uiteenvalt, waarbij China en de VS elkaar beconcurreren met internet, valuta, handel en financiële regels waarbij winst voor de een automatisch (gezichts-)verlies betekent voor de ander. Guterres: "We moeten er alles aan doen om een grote breuk te voorkomen en een universeel systeem in stand houden, een universele economie met universeel respect voor internationaal recht, een multipolaire wereld met sterke multilaterale instellingen". Zo bezien zou een sterk eendrachtig en krachtig optredend verenigd federaal Europa en een nieuw democratisch Rusland onder een nieuwe President die corruptie en nepotisme fel bestrijdt wel eens die door Guterres verlangde multipolaire wereld kunnen brengen, waardoor de VN zich verder kan ontwikkelen tot die multilaterale instelling die de wereld behoeft. Maar dan zal er nog veel en het liefst snel gesleuteld moeten worden aan de basis en constructie van de Verenigde Naties die in 1945 in recordtijd is gestort en opgetrokken.

75 jaar VN: idealen en toekomstige mogelijkheden

Erica Jaspers is lid van de WFBN. Zij is politicoloog, public affairs consultant, voormalig raadslid D66 Krimpenerwaard en actief voor Vluchtelingenwerk Zuidwest-Nederland.

Als kind van ouders die gedurende de Tweede Wereldoorlog in een kamp zaten in het voormalig Nederlands-Indië, ben ik opgevoed met het belang van vrede voor mensen in de wereld. De creatie van een wereldorganisatie in 1945 die ernaar streeft de Aarde leefbaar te houden, volkeren hun eigenheid te geven en mensen veiligheid en middelen van bestaan te garanderen via *rule of law*, is voor mij de reden geweest om tijdens mijn studententijd, alweer 30 jaar geleden, lid te worden van de WFBN. Voor mij was altijd duidelijk dat binnen de wereldorganisatie kleinere organisaties in georganiseerd verband kunnen bestaan zoals de Europese Unie, de natielanden, de regio's en gemeenten die het beste op basis van subsidiariteit en proportionaliteit met elkaar kunnen samenwerken. Via werk bij de EU, de nationale en de lokale overheid heb ik diverse bestuurslagen meegemaakt en steeds ben ik weer naar een lager niveau neergedaald omdat daar praktisch meer te bereiken was voor mensen. Zo heb ik de laatste jaren lesgegeven in burgerschap op regionale opleidingscentra en werk ik voor Vluchtelingenwerk waardoor ik, op basis van het Vluchtelingenverdrag uit 1951, mensen uit oorlogslanden kan bijstaan met gezinshereniging, huisvesting, werk en integratie. Op alle niveaus merkte ik weinig interesse van politici en mensen voor verandering naar een betere wereld.

De VN is inmiddels haar 75-jarig jubileum voorbij. De organisatie met 193 aangesloten landen, heeft sinds 1945 gewerkt aan de bescherming van mensen tegen oorlogsgeweld en is ook gegroeid; we kennen haar nu ook van het scheppen van voorwaarden voor vrijheid en sociale vooruitgang door middel van armoedebestrijding, klimaatactie, wereldgezondheidszorg en wederopbouw. Idealen zijn er maar het bouwwerk van de VN blijft in de steigers door het intergouvernementele systeem, de onzekere politieke machten in de wereld en schuivende panelen in het denken over democratie en rechten van de mens, maar er zijn lichtpuntnjes.

Intergouvernementalisme versus federalisme

Zoals onder meer Leo Klinkers (*Standaarden van federalisme*, Eén Wereld, najaar 2019) beschrijft, gaat

het bij federalisme niet om een aanpassing van het VN-handvest of een EU-verdrag, het gaat om kwalitatieve staatsrechtelijk onderlegde personen die vakwerk leveren en koesteren om een federale wereldorde tot stand te brengen met limitatieve en nauwkeurige bevoegdheden waarop lidstaten aanspraak kunnen maken en waar grenzen van bevoegdheden goed bewaakt worden. In het intergouvernementele systeem van nu worden ambtenaren en onderhandelaars benoemd door regeringsleiders die vaak niet publiekelijk worden geïdentificeerd. Nationale parlementen en maatschappelijke organisaties worden veelal uitgesloten. Verantwoording wordt niet of nauwelijks afgelegd. Daarbij komt dat nog altijd het principe van vrijwilligheid en consensus leidt tot willekeur in deelname van lidstaten aan verdragen en zoals de Verenigde Staten onlangs met betrekking tot het klimaatverdrag van Parijs.

Sociaal-politieke onzekerheden

Naast de opkomst van meer nationalistisch gerichte tendensen in landen, is vooral het marktfundamentalisme een zichtbaar fenomeen geworden sinds de jaren 90. Het kapitalisme is in bijna alle landen hoogtij gaan vieren en daarmee de maatschappelijke ongelijkheid. Dit in tegenstelling tot wat nodig is voor succes in een land volgens Michelle Lamont, Canadees Harvard socioloog. Om stabiliteit en vrede in een land te hebben, is cohesie tussen mensen nodig. Van belang hiervoor is dat niet de *captains of industry* gefaciliteerd worden maar dat de politiek de middenlaag in zijn waarde laat zodat het niet afglijdt. Het groeiend kapitalisme heeft inmiddels geleid tot een nog intensiever gebruik van de Aarde en een geglobaliseerde strijd om de economische en politieke hegemonie. De strijd om de hegemonie is nu met name zichtbaar tussen China, Rusland, de VS en in mindere mate de EU. Het heeft een negatieve invloed op de mogelijkheden met elkaar in dialoog te blijven via de VN en gezamenlijk aan wereldproblemen zoals de coronapandemie te werken. Een sprankje hoop is er nu Joe Biden als president in de Verenigde Staten is aangetreden begin 2021 waardoor de VS mogelijk een meer verantwoordelijke rol zal opeisen op het wereldtoneel. Ook de EU zal zelf haar rol in de wereld beter moeten oppakken tegenover China en Rusland. Dat dit niet gemakkelijk is, zag je onlangs bij het diplomatieke bezoek van EU-buitenland chef Josep Borell aan Sergej Lavrov, de Russische minister van Buitenlandse Zaken, wat eerder uitliep op een verslechtering dan een verbetering van de betrekkingen.

Schuivende panelen in het denken over democratie en fundamentele waarden

De VN is gebaat bij lidstaten met stabiele democratieën en erkenning van de universele verklaring van de rechten van de mens. Veel lidstaten zijn echter jonge democratieën of worden autocratisch geleid. Dit is met name het geval in de voormalige Oostblok-landen, ex-koloniale landen en landen waar de grenzen ooit door West-Europeanen zijn getrokken zoals in veel Afrikaanse landen

en het Midden-Oosten. De rechtsstaat is bij veel van deze landen onvoldoende standvastig. En ook al zijn ze lid van de Verenigde Naties, ze hebben andere ideeën over democratie en de rechten van de mens.

Onze fundamentele waarden kunnen dus gaan verschuiven. China bijvoorbeeld, is volgens kenners hard op weg de grootste macht in de wereld te worden, niet alleen op economisch terrein maar de expansiedrift is ook steeds vaker gericht op het afhankelijk maken van landen door enorme schulden bij China te hebben. Tegelijkertijd biedt China zo ook kansen aan mensen in landen waar het economisch nog niet goed gaat zoals in een aantal Afrikaanse staten. De fundamentele waarden van Peking zijn echter totaal anders op het gebied van rechten van minderheden, kinderarbeid, racisme en vrijheid van meningsuiting. Statussymbolen zijn belangrijk en hard werken en het beste uit jezelf halen, staat voorop. Dit gaat in toenemende mate knellen met de fundamentele waarden die de VN uitdraagt.

Lichtpuntjes aan de horizon voor de VN

Ondanks bovengenoemde bedreigingen, zijn er lichtpuntjes waar te nemen. Inmiddels hebben bijna alle mensen een smartphone in de wereld of zijn ergens wel bekend met internet. Het wereldnieuws, in welke vorm dan ook, is daarmee voor bijna alle Aardbewoners, bekend. Door de wereldwijde coronapandemie en de gevolgen daarvan voor de vrijheid van mensen, zijn meer mensen zich in het nieuws gaan interesseren en gaan inzien dat er wereldproblemen zijn, zoals de coronacrisis. De mens is zich door het isolement van de coronatijd bewuster geworden van haar kwetsbaarheid. Zo is voedselaanvoer uit de hele wereld in Nederland opeens niet langer een vanzelfsprekendheid en wordt lokaal voedsel meer gewaardeerd. Ook is door de zichtbare klimaatverandering, vermindering van de biodiversiteit en de gezondheidsgevolgen een groter gevoel van urgentie ontstaan om wat te doen aan het behoud van de Aarde door klimaatactie en het verminderen van de mondiale voetafdruk. Met name onder jongeren speelt dit. Om dit verder te faciliteren is het dan ook van groot belang dat de educatie over de geschiedenis en belang van de VN in het voortgezet onderwijs wordt verankerd. Dit zou voor alle VN-lidstaten moeten gelden. De UPEACE-initiatieven kunnen hieraan bijdragen. Nieuwe generaties moeten bekender worden gemaakt met de rechtsstatelijke wereldorde. Een conclusie zou kunnen zijn dat er komende generaties draagvlak en erkenning ontstaat voor het behandelen van wereldproblemen op wereldniveau. Dit is winst.

De economische machten (Google, Amazone, Apple, Huawei, Shell etc.) en politieke machten als China en Rusland worden langzamerhand minder geloofwaardig door hun privacy-misbruik, corrupte of autocratische wijze van leiden. Mensen zullen hiertegen in opstand komen. De tijd van fundamentele verandering naar een nieuwe wereldorde komt daarmee mogelijk meer in zicht. Niet alleen bij mensen die ervoor gestudeerd hebben maar bij alle mensen wordt het langzamerhand duidelijk dat de onderhandelingstafel van de wereld van essentieel belang is voor iedereen.

De opgaven van deze tijd zijn te groot om op te lossen binnen de grenzen van een werelddeel of land. Wij, de volken van de Verenigde Naties, hebben de kans om te verbeteren wat 75 jaar geleden is opgebouwd. Het is een weg naar een wereld waar mensen recht op hebben: een veilig, vrij, eerlijk en duurzaam leven. Dat zijn mijn idealen.

Vrijheid van meningsuiting

Frans M. Vermeulen is RK pastor en bestuurslid van de WFBN.

Een korte term, maar er worden maar liefst drie zaken in het geding gebracht: vrijheid, mening en expressie. Die drie moeten elk apart worden gezien, al was het maar om te voorkomen dat een ordinaire scheldpartij het aureool krijgt van vrijheid van meningsuiting. In ons land helaas realiteit. Ik begin met het laatste: uiting, **expressie**.

De recente gebeurtenissen in Frankrijk, waar mensen letterlijk werden gekeeld, zet mij aan het denken. Viel het vertonen van spotprenten misschien onder vrijheid van meningsuiting?

Ik herinner mij de jaren zestig waarin Fons Jansen een one-man-show presenteerde onder de titel "De lachende kerk". Hij trok volle zalen. De reden daarvan was dat tot dusver bloederstige kerkelijke onderwerpen onder een relativerend vergrootglas werden gelegd en mensen erom mochten lachen. Dat was nog nooit vertoond! "De *deken* bleef het elkaar *kussen* van twee mannen hardnekkig *laken*". Dat soort grapjes. De tekst is later in boekjes uitgegeven. Het werd een eclatant succes, omdat er verstandhouding was tussen de presentator en het publiek. Bovendien werd de roomse kerkgemeenschap er ook een stukje beter van en dat was mooi meegenomen. Deze expressie werkte bevrijdend.

Het was humor en humor is een vorm van verbale expressie. Humor werkt alleen als er sprake is van een goede communicatie, van verstandhouding, respect en begrip. Alleen dan verbindt humor mensen. Want daar gaat het om: verbinding, saamhorigheid. Als we elkaar in kwetsbaarheid, behoefte, beperking en relationaliteit weten te vinden en te waarderen wordt de wereld menselijker en meer persoonlijk. Dan kunnen we met een gerust hart lachen om elkaars malligheid. Dat geeft ruimte om dingen anders aan te pakken. Geen one-man-showman zal het in zijn hoofd halen om een grap in zijn repertoire te handhaven, als hij merkt dat zijn publiek er niet om kan lachen. Hij zou kunnen denken: "Ja, wacht eens even, die grap was juist héél erg leuk en als het publiek het niet snapt is dat niet mijn probleem. Ik ben een voorstander van vrijheid van meningsuiting, dus ik blijf hem net zo lang vertellen tot dat domme publiek het

wél snapt!" Zo iemand mag dat natuurlijk denken, maar als hij zichzelf niet uit de markt wil prijzen, zal hij toch een andere houding moeten aannemen.

Vier dingen noemde ik: kwetsbaarheid, behoefte, beperktheid en relationaliteit. Dat is het statuut van elke mens, waar en wanneer ook ter wereld. Dat een grap niet begrepen wordt valt onmiddellijk onder die relationaliteit. Wij mensen zijn relationele wezens, structureel en persoonlijk. Communicatie werkt alleen relationeel. Het niet snappen van een grap gaat wel degelijk de grappenmaker aan.

Het is misschien een wat lange inleiding voor mijn stelling: **"Het vertonen van spotprenten valt niet onder de titel 'vrijheid van meningsuiting' "**.

Vrijheid, mening en expressie worden hier op één hoop gegooid, maar moeten juist goed onderscheiden worden. Ik ben met expressie begonnen. Die is alleen vrij als ze ergens toe dient. Het mag prikkelen, uitdagen, maar niet kwetsen.

Met het begrip **mening** zijn we heel ver verwijderd van het begrip expressie. Een mening is alleen zinvol als er sprake is van gemeenschappelijke twijfel. Het gaat om een kwestieuze zaak waarin meerdere mensen allerlei meningen vertolken. Het gelukmakende "klavertje vier" werkt ook hier, want meningen worden alleen vruchtbaar gedeeld door mensen die hun kwetsbaarheid, behoefte, beperktheid en relationaliteit te allen tijde hooghouden. Wie scheldt of spot is niet bezig met 'vrije meningsuiting' en ook niet met een 'mening', maar ventileert een gevoel. Dat is heel wat anders. Zo iemand is wellicht ook niet echt vrij, maar bevangen door negativiteit en ligt met zichzelf in de knoop of in de knoei. De spotters in het "vrije westen" zouden eens bij zichzelf te rade kunnen gaan of ze wel echt vrij zijn. Of ze wel echt een mening hebben en zich afvragen of hun expressie adequaat is toegesneden naar de situatie waarin ze zich bevinden, samen met anderen. Ze zouden zich kunnen afvragen: "Ligt het voor de hand dat ik begrepen word?" Anders gezegd: zijn de spotters wel zinnig bezig?

Nu haast ik mij te zeggen dat spotters het om geen enkele reden verdienen om het mes in de keel gestoken te krijgen. Als je dat denkt ben je weer bezig om alles op één hoop te gooien. Wat in Frankrijk in de oktobermaand 2020 gebeurde is moord en niets anders. Ook zal ik niet zeggen dat de spotters die moorden hebben uitgelokt. Dat is te grof gezegd. Maar dat ze een fout hebben gemaakt weet ik wel zeker.

De spotters wilden simpelweg "leuk zijn". En dat "moet kunnen". Want anders zijn we "niet vrij". Ik zet het maar tussen aanhalingstekens, want er klopt geen jota van. In het geval van spotten met de profeet Mohamed gaan domheid, onfatsoen, respectloosheid en vooral onverschilligheid hand in hand. Zulke spotters zijn allermest vrij. Ze zijn met dikke boeien gekluisterd aan hun onbegrip en dat ze dat niet snappen maakt het alleen maar erger.

Op de universiteit heb ik geleerd dat studenten met meningen niet ver komen. In de colleges gaat het nooit over meningen en dus ook niet over het uitwisselen van meningen. Het gaat altijd om onderzoeksresultaten en die worden met elkaar vergeleken en tegen elkaar afgewogen. Zo probeert de wetenschap steeds dieper tot de kern van een thema door te dringen. In de vorige eeuw was de fenomenologie het geijkte middel om daaraan te werken. Sinds Jacques Derrida overtuigend kon aantonen dat theorieën last hebben van hun eigen taligheid en de daad meer zegt dan het woord komt de nadruk steeds meer te liggen op de praktijk, de empirie. Meningen zijn in dat milieu stoorzenders. Vrije meningsuiting is in dat milieu niet adequaat, maar uiteraard wel als onderzoeks-thema, je zou bijna zeggen: als rariteit.

Blijft over: **vrijheid**. Dat is waar het om gaat. Moeten wij toestaan dat moslims tegen ons zeggen: "Laat dat gespot! En zo niet, dan maken we je het op een andere manier duidelijk." Bij de westerse mens gaan dan alle haren overeind staan. "Dat laten we ons toch niet zeggen? Dan zijn we niet vrij meer!" Helaas, ook hier hanteer ik het rode potlood. Als moslims duidelijk laten weten dat er met de profeet niet kan worden gespot, dan zijn we pas echt vrij als we naar die boodschap luisteren en ze ook van harte accepteren. Door het rabiate verzet van de westerse mens tegen het gebod om de profeet niet te beleiden komt het "vrije westen" steeds meer in de hoek te zitten waar de klappen vallen. Docenten durven bijna niet meer de vrije meningsuiting aan de orde te stellen. Zij zijn slachtoffers van de lui die kost wat kost hun gelijk willen halen. Het gaat al lang niet meer om een discussie: de sfeer is verpest door de doordrammers. Moslims gaan zich gedragen als een kat in het nauw. Hun kwetsbaarheid wordt misbruikt om de "kwaliteit" van de westerse denkbeelden en de hele westerse cultuur te onderstrepen. Onschuldige mensen worden het slachtoffer; vaak zijn het ook moslims zelf die tot razernij zijn gebracht en suicide plegen.

De Franse president heeft een grote fout gemaakt. Hij heeft een gemankeerde opvatting van vrijheid verdedigd door de extremisten de wacht aan te zeggen. Hij had tegelijkertijd zijn waardering voor de islam onder woorden moeten brengen, zodat de maatregelen ook in het belang van de moslims zelf opgevat hadden kunnen worden. Nu riskeert hij dat het Franse volk zich keert tegen de islam en de moslims zich keren tegen het Franse volk. In zijn reactie op de moorden toonde hij zich onverschillig ten opzichte van de moslims in zijn land, ik denk vanwege de scheiding van kerk en staat. Maar ook dat wordt op die hoop gegooid waar ik het in het begin over had. De scheiding van kerk en staat is bedoeld om een klassieke win-win-situatie te creëren; het is geen middel om gelovigen mee om de oren te slaan. De wereld heeft de islam broodnodig en daarom juist moet er een scheiding van kerk en staat zijn. Het is te hopen dat de Fransen verstandiger zijn dan hun president. Maar ik houd mijn hart vast.

Uitzetting naar Soedan: ver-zaking van mensenrechten

Aan: de Minister van Buitenlandse Zaken

Aanleiding: Een verontrustend artikel in de NRC van 23/24 januari 2021.

Excellentie,

U bent demissionair, maar wordt verantwoordelijk gehouden voor het gevoerde beleid.

Hopelijk heeft u na kennisneming van bovenvermeld artikel, uw ambtseed indachtig, de nodige maatregelen genomen om verdere uitzettingen naar Soedan te voorkomen.

Nederland zet zich terecht in voor Mensenrechten. Maar hoe kan dit effect hebben bij VN en EU, zolang ons eigen beleid daar niet mee strookt? Mochten de uitzettingen doorgang vinden, dan dreigt een repercussie voor regeringspartijen in de verkiezingstijd. Alvorens de politiek en geestelijke stromingen in te schakelen, willen wij een weerwoord van uw kant: is het beleid al aangepast, dan is een persbericht van BZ op zijn plaats; hopelijk worden zo onderstaande reacties ontzenuwd.

Degenen die Nederland uitzet naar Soedan, worden daar veelal gruwelijk gemarteld. Dit moet BZ bekend zijn. Nederland pleit bij VN en EU voor Mensenrechten. Maar nu blijkt hier sprake van strafbaar plichtsverzuim, hypocrisie, heulen met een meedogenloos bewind dat zich bedient van folteraars, en dus medeplichtigheid.

Wij vinden dat dit de goede naam van Nederland als rechtsstaat schendt, en eisen daarom onmiddellijke staking van de onmenselijke uitzettingen naar Soedan en bemiddeling voor reeds gedupeerden, cq compensatie voor nabestaanden.

R. Moerbeek

Rob Moerbeek is lid van de WFBN. Jan Juffermans en Johanna Steijlen, beiden ook lid van de WFBN, mede-ondertekenden de brief.

Interview met Simone Filippini, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (NVVN)

Simone Filippini is voorzitter van de zustervereniging van de WFBN, de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (NVVN). Zij is tevens voorzitter van de Stichting Leadership4SDGs die als doelstelling heeft om ervoor te zorgen dat elke regering in de wereld de capaciteit, vaardigheden en ondersteuning heeft om de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) te realiseren.

Op verzoek van de redactie van Eén Wereld verzorgde Catharina van Staveren, communicatieadviseur bij de NVVN, een interview met Simone.

Simone kun jij jezelf voorstellen? Wie ben je en wat doe je?

Ik ben een gedreven persoon en wil op een betekenisvolle manier bijdragen aan een betere wereld. Dat is voor mij een wereld waarin iedereen zoveel mogelijk dezelfde kansen en mogelijkheden krijgt; waarin mensen rechtvaardig worden behandeld en in waardigheid kunnen leven in een wereld die ondernemerschap en innovatie steunt en stimuleert, en die tegelijkertijd bescherming biedt aan hen die niet zo makkelijk meekomen.

Ik ben een voorstander van een gezonde verzorgingsstaat waarbij er altijd vangnetten zijn voor diegenen die deze om wat voor reden dan ook nodig hebben. Daarom ben ik ook enthousiast over de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de VN, de SDG's. Ik beschouw deze doelen als een sterke mensenrechten gedreven agenda die er onder meer op gericht is armoede en honger uit de wereld te verdrijven; ervoor zorgt dat iedereen toegang heeft tot betaalbaar en kwalitatief hoogwaardig onderwijs en basisgezondheidszorg; en duidelijk maken dat we allemaal een duurzaam klimaat en een duurzaam milieu nodig hebben. Dat betekent dus dat je verantwoord moet produceren en consumeren; dat we verantwoordelijk zijn voor de natuur en alles wat zich daarin voortbeweegt. De SDG's zijn ook gericht op gelijkwaardigheid, en het bestrijden van uitsluiting en discriminatie. In de uitvoering van deze zeventien doelen is het de bedoeling dat we elkaar opzoeken en partnerschappen sluiten met en tussen overheid, bedrijfsleven, wetenschap, maatschappelijke organisaties.

Het is een ambitieuze agenda. Maar ook een noodzakelijke. Zeker nu. Kijk maar eens naar de wereld om ons

heen. Er gaan zeker veel dingen goed, maar heel veel kan en moet beter! Als je kijkt naar de ranglijsten in de wereld en je kijkt naar de SDG's, dan zie je dat altijd dezelfde landen bovenaan staan. En dat zijn de Noordwest-Europese en Scandinavische landen en landen als Canada en Nieuw-Zeeland. En dan is het eigenlijk al snel een beetje afgelopen.

En dan hebben we het nog niet eens over democratie gehad. Er zijn in de wereld nog maar achttien landen of zo die echt *full democracies* zijn. Er wordt ieder jaar door de *Economist Intelligence Unit* een onderzoek naar gedaan en we zien al jaren een negatieve trend. Deze zie je ook terug in het jaarlijkse onderzoek van *Freedom House* dat kijkt naar de vrijheden van burgers. Covid heeft er het afgelopen jaar toe geleid dat die trend versterkt is. Want er zijn nogal wat regeringsleiders die gebruik hebben gemaakt van de situatie om de rechten van de burgers in te perken. Dat maakt me behoorlijk bezorgd.

Dus als je dan vraagt, wie ben jij? Ik ben iemand die daar wat aan wil doen. Dat betekent dat je vaak tegen de stroom in moet roeien. Het is hard werken om te proberen bij te dragen aan positieve verandering, maar ik ben er altijd blijmoedig mee bezig en uit elk zonnestraaltje haal ik weer een heleboel energie.

Je hebt een eigen organisatie die gericht is op Leadership voor de SDGs. (Leadership4SDGs) Wat is het doel daarvan en wat zou je daar precies mee willen bereiken?

Als ambassadeur al[1], maar zeker ook tijdens mijn reizen voor Cordaid en NIMD (*Netherlands Institute for Multiparty Democracy*), zag ik dat regeringen voor gigantische uitdagingen staan. Door milieu- en klimaatproblemen, maar ook door digitalisering, desinformatie en dergelijke nemen die uitdagingen alleen maar toe. Dat vraagt veel van regeringen. De vraag is: hebben ministers de expertise, ervaring en vaardigheden al die problemen het hoofd te bieden? En hebben ze vervolgens de ambtenaren om beleid te helpen formuleren en effectief uit te voeren?

In Nederland zijn ambtenaren goed opgeleid en zijn ministeries goed georganiseerd, maar in veel landen is dat niet het geval. Tegelijkertijd wordt er van die landen toch verwacht dat ze veel grotere resultaten halen. Hoe kan het nu zijn dat de CEO's en de Boards van bedrijven allemaal worden ondersteund, getraind en gecoacht en we dat heel normaal vonden, omdat we bedrijven van de beste leiders willen voorzien? Maar dat iedereen het aan de andere kant volstrekt normaal vindt dat dit niet bij ministers en premiers gebeurt en dat zij min of meer aan hun lot worden overgelaten. En dat terwijl het echt heel ingewikkeld is om goed beleid te maken als minister en ministersploeg, vooral in deze tijd, waarin we worden geconfronteerd met allerlei grote, ook grensoverschrijdende uitdagingen. Sommigen hebben misschien een adviseur die hem of haar bijstaat maar dat is niet stan-

daard. En bovendien wordt vaak niet echt gewerkt aan teambuilding. Dat is dus nog niet zo eenvoudig. Dit gaat niet alleen over persoonlijk leiderschap maar ook over kennis, ontwikkeling en expertise en over de juiste ervaring. Dit kan worden ontwikkeld door te trainen op persoonlijk leiderschap, op kennisontwikkeling en door peer coaching. Daar gaat mijn Leadership4SDGs dus over.

Wat is de visie van de NVVN? En wat is de visie van de NVVN nu de VN 75 jaar bestaan?

De NVVN wil kennis over het reilen en zeilen van de Verenigde Naties vergroten en ook over de betekenis van samenwerking tussen landen. We willen zorgen voor meer gevoel van betrokkenheid van mensen. Maar ook mensen ertoe bewegen om in actie te komen. De SDG's kunnen alleen worden uitgevoerd als wij burgers er allemaal een rol in spelen. Wij zullen met elkaar de problemen in onze samenleving moeten oplossen, we kunnen deze verantwoordelijkheid niet steeds op een ander afschuiven. We zijn allemaal medeverantwoordelijk voor de realisatie van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

Voor de NVVN zijn de SDG's als leidende wereldagenda de leidraad voor ons handelen. Hier zit ook de klimaatagenda integraal in. VN75 heeft daar voor ons geen verandering in gebracht. De SDGs moeten in 2030 zijn gerealiseerd, dus we hebben nog even! We proberen nu zoveel mogelijk Nederlanders en nieuwe doelgroepen te bereiken buiten de bestaande doelgroepen die altijd al meepraten met dit soort internationale thema's.

Om dat te bereiken hebben we het afgelopen jaar een netwerk opgezet van 'goodwill ambassadeurs'. Dat zijn allemaal mensen met een eigen volgersgroep die wij normaal nooit hadden kunnen bereiken. Mensen zoals make-up artist en social media grootheid NikkieTutorials, zangeres Glennis Grace, hoogleraar Jan Rotmans of jonge chef-kok Roy Kramer. Via hun geweldige platforms willen wij zoveel mogelijk Nederlanders informeren en betrekken. Ook zetten we erop in zoveel mogelijk MBO-studenten te bereiken. Dit zijn jongeren - in Nederland ruim 550.000! - die niet goed betrokken worden bij internationale thema's. Wij willen dat graag veranderen, want die jongeren hebben veel te bieden. Zij zijn praktisch ingesteld en we hebben al gezien dat zij hierdoor vaak goede oplossingen kunnen aandragen voor problemen waar wij in Nederland voor staan. Wij zijn momenteel onder andere bezig om voor hen een online SDG-game te ontwikkelen.

Hoe sta jij tegenover het wereldfederalistische idee?

De Universele Verklaring van de Rechten van de mens als belangrijk uitgangspunt van het wereldfederalisme vind ik zelf heel belangrijk. Als we denken aan mondiale vrede en democratie staat voor mij 'we the peoples' voorop. Ik geloof daarin. Ik ben zelf een fan van het boek *The Leaderless Revolution* van Carne Ross, omdat ik denk dat netwerken alleen maar belangrijker worden. Ondanks vele uitdagingen die de digitale wereld met zich meebrengt, is het fantastisch dat mensen elkaar via sociale media over de hele wereld kunnen vinden en van elkaar kunnen leren. Ik hoorde een van de demonstranten in Myanmar zeggen dat ze de afgelopen jaren via sociale media veel over democratie en rechten van burgers hadden geleerd. Dat brachten ze nu in de praktijk. Geweldig toch? De positieve kracht van sociale media als verbindende schakel tussen burgers zagen we ook al in de Arabische Lente.

Het kan niet zo zijn dat staten zich in de 21e eeuw gedragen als bazen van de wereld. Ik denk dat heel veel (leiders van) staten een veel te grote broek aantrekken. Zij voelen zichzelf superieur aan de bevolking. Terwijl de staat er voor de burger is, niet omgekeerd. Dit moet echt veranderen. Een vreedzame wereld kan alleen tot stand komen in vreedzame samenlevingen. Dat zijn samenlevingen waarin mensen vrij zijn en hun stem kunnen laten horen. Maar ook samenlevingen waarin leiders voor het algemeen belang werken en de SDG's effectief realiseren. Het idee van wereldburgerschap spreekt me erg aan. Hoe meer mensen zich als wereldburgers manifesteren, des te beter. Dat geeft een signaal af aan leiders die nog steeds denken dat zij zich binnen hun landsgrenzen alles kunnen permitteren. Bij wereldburgerschap hoort zeker ook democratisering van multilateralisme. Dat zou kunnen beginnen met de oprichting van een VN-parlement. Want hoe kan het zijn dat in 2020, waar de wereld er 100% anders uitziet dan tijdens de oprichting van de VN, binnen de VN formele besluitvorming nog steeds alleen door regeringen plaatsvindt? Dat daar geen parlementaire controle op is? Dat er nog steeds een P5 is in de Veiligheidsraad die wordt ingevuld met exact dezelfde landen is die er kort na de tweede wereldoorlog ook al waren? Op dit soort vragen moet snel een adequaat antwoord komen. Belangrijk dat de Wereldfederalisten hierover actief meedenken en mee-lobbyen!

[1] Simone werkte 25 jaar lang voor het ministerie van Buitenlandse Zaken. Zij was onder meer ambassadeur van Macedonië.

Voor meer informatie:

<https://nvvn.nl/> en <https://leadership4sdgs.org>

Sandra Coyle is de nieuwe uitvoerend directeur van WFM

'Ik kijk ernaar uit om samen te werken met partners en belanghebbenden in WFM / IGP en ervoor te zorgen dat de organisatie klaar is om de uitdagingen aan te gaan waarmee we vandaag en in de komende decennia geconfronteerd worden.'

Sandra Coyle.

De World Federalist Movement / Institute for Global Policy is verheugd aan te kondigen dat na een uitgebreid interviewproces met een groot aantal hoogwaardige sollicitanten op 4 januari 2021 een nieuwe uitvoerend directeur aan het werk zal gaan.

"Ik ben echt opgewonden dat onze nieuwe uitvoerend directeur mevrouw Sandra Coyle is, wiens vaardigheden en ervaring precies zijn wat WFM / IGP nu nodig heeft in deze fase van zijn ontwikkeling. Sandra zal in eerste instantie werken vanuit Kenia, waar ze zich momenteel bevindt, maar zal daarna vanuit het kantoor in Den Haag gaan werken", aldus Keith Best, medevoorzitter van het uitvoerend comité. "Sandra komt bij ons na twee jaar als *Chief Communications Officer* bij het Afrikaans Economisch onderzoeksconsortium. Zij heeft meer dan twintig jaar ervaring in senior posities in Afrika, Europa en Noord- en Zuid-Amerika, ook in uitdagende of gevoelige politieke en economische omgevingen. Ze heeft wereldwijd teams geleid en bewezen vaardigheden in het verbeteren van communicatie door organisatieontwerp, ontwikkeling en groei."

"Ik ben vereerd en bevoorrecht dat ik de kans heb om bij te dragen aan de volgende groeifase van WFM / IGP in een tijd waarin de wereld om een nieuwe reeks oplossingen voor vrede en internationaal bestuur vraagt", voegde Sandra toe. "Ik kijk er naar uit om samen te werken met partners en stakeholders van WFM / IGP om ervoor te zorgen dat de organisatie klaar is om de uitdagingen aan te gaan waarmee de wereld vandaag en in de komende decennia wordt geconfronteerd."

Haar belangrijkste initiële taken zullen zijn om het WFM--strategisch plan af te ronden, contact te leggen met al onze belanghebbenden, inclusief partners in de Coalitie voor het Internationaal Strafhof en de Internationale Coalitie voor de Verantwoordelijkheid om te beschermen (R2P), en met de huidige, vroegere en potentiële WFM--geldschietters en ook om onze structuur te herzien zodat we volledig geschikt zijn voor het beoogde doel: verwezenlijking van een wereldfederatie. Sandra vertegenwoordigt een nieuwe en stimulerende inbreng in de volgende fase van de richting van WFM / IGP in onze geschiedenis sinds ons begin in 1947: de WFM is nu meer dan ooit nodig bij het zoeken naar verbetering van het bestuur van onze wereld door middel van vrede, de rechtsstaat, respect voor individuele waardigheid en behoud van onze kwetsbare planeet.

<https://www.wfm-igp.org/>

Footprint Justice krijgt internationale aandacht

Van diverse berekeningen en rapporten weten we dat de rijke landen onevenredig veel van de Aarde gebruiken, wat tot grote sociale en ecologische problemen heeft geleid. Dat begon al in de koloniale tijden en liep door de groei van de internationale handel steeds meer uit de hand. Lange tijd werden deze ruwe getallen gehanteerd: 20% van de mensen op Aarde, vooral in de rijke landen, gebruikt ongeveer 80 tot 85% van de jaarlijks verhandelde (fossiele) energie, gronden en grondstoffen.

Jan Juffermans is landelijk actief voor de Werkgroep Voetafdruk Nederland en het Platform Duurzame en Solidaire Economie. Hij is lid van de Raad van Advies van de WFBN.

Climate Justice

Op grond van de grote verschillen in energiegebruik is de term *Climate Justice* in gebruik genomen. De gebruikers van veel fossiele energie, ook gedurende vele jaren, zijn daarom veruit de grootste veroorzakers van de klimaatontwrichting. Zij hebben dan ook veruit de grootste verantwoordelijkheid om de klimaatontwrichting effectief tegen te gaan en armere landen zoveel mogelijk te helpen. In VN-verband wordt dat ook onderkend.

Footprint Justice

Met grondstoffen en het gebruik van landbouwgrond is het niet anders. Ook hier zien we dat de rijke landen een onverantwoord groot beslag leggen op de mondiale gronden en grondstoffen. Voor vele mensen is er bijna niets over en dat betekent armoede. Tegen die onaanvaardbare situatie wordt nauwelijks iets structureel ondernomen. Om dat aan de kaak te stellen ben ik een paar jaar geleden de term *Footprint Justice* gaan gebruiken, en schreef er een essay over, dat eerder in *Eén Wereld* werd gepubliceerd en recent nog op de site van *Resilience* [1] in de VS is geplaatst.

Mondiale voetafdrukken

Om positief stelling te nemen is het uitgangspunt *A Fair Earth Share is a Human Right, for present and future generations* bedacht. Het interessante is dat dit tegenwoordig gekwantificeerd kan worden. Met het model van de 'Ecologische Voetafdruk' worden door het *Global Footprint Network* elke twee jaar de gemiddelde mondiale voetafdrukken van alle landen berekend. De onderlinge verhoudingen, die met hetzelfde model zijn berekend, bieden de wetenschappelijke getallen van de onge-

lijke verdeling tussen landen. Met steun van het Platform Duurzame en Solidaire Economie wordt het project nu verder ontwikkeld. De bedoeling is het recht op een *Fair Earth Share* uiteindelijk vastgelegd te krijgen in het internationale recht.

Steunverklaring

Er zijn vervolgens met diverse personen en organisaties contacten gelegd, en zo is het plan ontwikkeld om bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag een *Advisory Opinion* aan te vragen. Het project is nu in de fase gekomen dat er een paar landen worden gezocht, liefst een of meer rijke landen en ook een of meer landen met een laag nationaal inkomen, die genoemde stelling op de agenda van de Verenigde Naties willen zetten. Daarna mogen alle landen zich tegenover het Internationaal Gerechtshof erover uitspreken, en volgt er een uitspraak van de rechters. Belangrijk daarvoor is de steunverklaring die gezamenlijk is afgegeven door de hoogleraren Hans Opschoor, Jan Pronk en Nico Schrijver.

Wellbeing Economy Governments

In 2020 werd het Platform Duurzame en Solidaire Economie lid van de mondiale *Wellbeing Economy Alliance* (WEAll, zie: <https://wellbeingeconomy.org/>). Daarbij zijn ook landen met een nieuwe visie op economie aangesloten, als eerste Nieuw-Zeeland, Schotland en IJsland, en daarna zijn Wales en Finland erbij gekomen. Deze landen zijn gaan samenwerken als de *Wellbeing Economy Governments* (WEGo). De econoom Katherine Trebeck is een van de initiatiefnemers en grondlegger van dit nieuwe economische gedachtegoed, waarin de focus ligt op welzijn en niet enkel op materiële welvaart. Deze landen geven dus voorrang aan nieuwe indicatoren, die ze belangrijker vinden dan het Bruto Nationaal Product. Toen Trebeck de informatie over het project had gezien, reageerde ze enthousiast. Om een lang verhaal kort te houden: via WEAll is begin januari 2021 het daarvoor speciaal gemaakte verzoekschrift aan de vijf WEGo-landen gestuurd, met dus de vraag of zij het initiatief willen nemen de genoemde *Advisory Opinion* op de agenda te plaatsen van de Algemene Vergadering van de VN. 2021 wordt dus een spannend jaar voor *Footprint Justice*. (zie het verzoekschrift op de pagina hierna).

[1] <https://www.resilience.org/stories/2020-06-04/towards-footprint-justice-a-fair-earth-share-is-a-human-right/>

Een Fair Earth Share is een mensenrecht, voor huidige en toekomstige generaties

Dit is het verzoekschrift dat begin 2021 aan de vijf Wellbeing Economy Governments is verzonden.

Amsterdam / Glasgow, december 2020

Hoewel in de afgelopen 40 jaar het welzijn van veel mensen is toegenomen en sommigen een extreme stijging van hun inkomen hebben gezien, is de levensstandaard voor veel anderen niet alleen niet verbeterd, maar in sommige gevallen zelfs verslechterd. Het is tijd voor een nieuwe aanpak!

Volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de VN heeft iedereen recht op 'een behoorlijke levensstandaard, inclusief voedsel, kleding, huisvesting, medische zorg en sociale diensten' (artikel 25). Tot nu toe is er echter geen praktische verwijzing naar hoe dit recht kan worden gerealiseerd. Zou een nieuwe aanpak nieuwe mogelijkheden creëren?

Een nieuwe aanpak

De VN-verklaring beschermt ieders recht op leven, dat ook is verankerd in regionale mensenrechtenwetgeving (zoals het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens). Dit recht op leven vertaalt zich in een mensenrecht op toegang tot de natuurlijke hulpbronnen en milieukwaliteiten van de Aarde voor iedereen.

Gezien de inherente beperkingen van de Aardse systemen om op duurzame en veilige wijze die hulpbronnen aan huidige en toekomstige generaties te verschaffen, is het cruciaal om te overwegen hoe een mensenrecht op een eerlijk aandeel van de Aarde kan worden vertaald in kwantitatieve termen en vastgelegd in een internationaal overeengekomen mensenrechtentaal.

Kwantificering van de beschikbare mondiale gebruiksruimte

Het Donut-model (2017) van Kate Raworth beschrijft de ruimte voor een duurzame en rechtvaardige ontwikkeling voor de mensheid, met de veilige mondiale grenzen als plafond en het eerlijk delen van de sociale voordelen van ontwikkeling als vloer. Deze ruimte moet zo worden berekend dat er een behoorlijke hoeveelheid middelen overblijft voor toekomstige generaties.

Het model van de mondiale ecologische voetafdruk (1996) stelt ons in staat kwantitatieve wetenschappelijke vergelijkingen te maken van de huidige geaggregeerde claims over mondiale ecospace tussen continenten, landen, steden en personen. Met het concept van *Safe Planetary Boundaries* (2009) kan de beschikbare veilige ecospace worden berekend.

Door deze methodologieën te volgen, kunnen we de volgende stap zetten naar een eerlijke wereldwijde uitwisseling. We hopen dat het recht op een eerlijk aandeel van de Aarde kan worden vastgelegd in internationaal overeengekomen mensenrechtenwetgeving.

Een advies van het Internationaal Gerechtshof

Om dit proces op gang te brengen, vragen we van VN-lidstaten een verzoek in te dienen bij de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) om een *advisory opinion* over dit onderwerp door het Internationaal Gerechtshof in Den Haag. Het verzoek wordt bij voorkeur gedaan door een combinatie van twee of meer hoge- en lage-inkomenslanden.

Wanneer het Internationaal Gerechtshof een *advisory opinion* start met de stelling dat "A Fair Earth Share een mensenrecht is", worden alle lidstaten van de VN uitgenodigd om hun reactie te geven. Op basis van alle reacties wordt het officiële opiniërend advies geformuleerd.

Ons verzoek aan u

Wij zouden graag uw steun willen vragen voor deze nieuwe aanpak, en het initiatief willen nemen om, samen met een of meer leden van de *Wellbeing Economy Governments*, dit verzoek om een Advies op de agenda van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties te plaatsen. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u hieronder onze adressen vinden, want we helpen u graag verder.

Meer informatie:

Het Nederlandse Platform Duurzame en Solidaire Economie (sinds 2006 - www.platformDSE.org)

Originele referenties:

Opschoor JB (1995). Ecospace en de daling en stijging van de doorvoerintensiteit, *Ecological Economics*, - Vol. 15 (1995) nr. 2: 137-141.

Raworth, K. 2017. Waarom is het tijd voor Donut Economics, *IPPR Progressive Review*, Vol. 24, nummer 2: 216-222.

Rockström, J. et al. 2009. Een veilige werkruimte voor de mensheid. *Nature* 461, 472-475.

Wackernagel, M. en Rees, W. 1996. Onze ecologische voetafdruk: het verminderen van de menselijke impact op de Aarde. *New Society Publishers*, Philadelphia.

Zie ook: www.footprintnetwork.org

De wording van Europa en de VS is een 'gruwelkabinet'

Twee boeken die tot reflectie dwingen

Boekbesprekingen door Edward L. Figuee, lid van de Raad van Advies van de WFBN

Het gebruik van de term 'gruwelkabinet' moet worden toegeschreven aan de Tilburgse hoogleraar en publicist Paul Scheffer. Hij is in *De Groene Amsterdammer* (jg. 144, nr. 46, pag. 42-46, 12 november) in debat met politiek adviseur Arthur Kibbelaar van het ministerie van Buitenlandse Zaken, over racisme in Nederland en elders in de wereld zoals in de VS.

Een betere term is inderdaad niet denkbaar, met name om de politieke sfeer uit de dikke pil die historica Jill Lepore (Harvard University) aan de geschiedenis van de VS gewijd heeft, te karakteriseren. Het boek verscheen in het najaar van 2020. De titel luidt *Deze waarheden – een geschiedenis van de Verenigde Staten*.

De toevoeging van bovengenoemd woord had in de titel niet misstaan, zeker met de ongekende CNN-beelden van 6 januari op het netvlies toen de harde kern van Trump-aanhangers het Capitool bestormde en het gebouw binnendrong, een spoor van vernielingen achter zich latend, laptops meejattend en iconische foto's de wereld inslingere. Maar dat kon Lepore toen nog niet weten, hoewel de gebeurtenissen in Washington DC wel angstig goed kloppen met het beeld dat ze schetst.

Tegelijk met dit boek verscheen *Twee eeuwen Duitse Europapolitiek – hoe Duitsland diepe sporen trok* van Europees politiek adviseur en Duitslandkenner Henk Letschert. Dat beide boeken hier min of meer in één adem besproken worden, wortelt in een opmerkelijke paralleliteit. De VS begon na de Onafhankelijkheidsverklaring in 1776 via een lange, soms gruwelijke lijdensweg aan een 'staten-bestaan'. Vervolgens, toen Europa zich door Napoleon en anderen in een reeks verwoestende oorlogen en revoluties verloor, boekte de VS onvoorstelbare economische successen, wat uiteindelijk uitmondde in wat vandaag wel 'trumpisme' heet. Dit laatste blijkt dankzij Lepore een bijna perfecte en – met de kennis van nu – ook perverse spiegeling te zijn van dat rumoerige verleden van de 18e en 19e eeuw.

Tegelijk ontwaakte in de loop van de 19e eeuw in Duitsland eerst het nationalisme toen machthebbers als Bismarck – de IJzeren Kanselier – alle naast elkaar bestaande vorstendommen en graafschappen aaneensmeedde wat 'het Heilige Roomse (Duitse) Rijk' eindelijk machtspotentie gaf. Dit, tezamen met de latere rampzalige economische

crisis van de jaren dertig vorige eeuw en met de opgelegde herstelbetalingen na WO I, leidde via de te zwak gebleken Weimar Republiek tot het nationaalsocialisme met bestiale gevolgen die zich amper beschrijven laten. Verbijsterend om te lezen.

Franse revolutie

Bindende factor tussen beide boeken is de Franse Revolutie (1789) die de weg baande naar wat vandaag de dag 'natiestaat' heet. Het einde van de 18e en het begin van de 19e eeuw waren de jaren dat de geest van deze revolutie niet alleen door Europa trok en het verdeelde Duitsland inspireerde, maar ook de Atlantische Oceaan overstak en de zwaar verdeelde Amerikaanse statenpolitiek na de Onafhankelijkheidsverklaring een hart onder de riem stak. Het is deze geest die in beide boeken rondwaart: de Amerikaanse staten verbonden zich – vechtend en manipulerend maar uiteindelijk eendrachtig – tot een natiestaat en Duitsland eveneens, dat echter eerst in 1918 na de overgave in de beroemde treinwagon, ergens op dood spoor nabij Compiègne, zich geen ander doel voor ogen stelde dan de ondergane vernedering te compenseren, met de vreselijkste gevolgen.

Nadat pas in 1945 de wapens zwegen en voor het eerst in de geschiedenis van Europa grensconflicten verdwenen leken (de Balkanoorlog van circa 1991 tot net voorbij het begin van de 21ste eeuw was een zeer wrede en wrange versterking van die gedachte), ontstond uit de smeulende puinhopen gaandeweg wat vandaag 'Europa' heet. Dit biedt al meer dan 70 jaar vrede in ongekende welvaart en vrijheid met een verankering van elementaire waarden en vrijheden om tot een menswaardig bestaan te komen – nooit eerder voorgekomen in Europa.

Dit bestaan verleidt tot in alle uithoeken van de wereld mensen ertoe om hun koffers te pakken en de politieke en economische puinhopen waarin ze hebben moeten leven, ten koste van alles te verlaten, soms van hun leven en dat van hun kinderen. Volgens *De Groene Amsterdammer* die tot voor kort in elk nummer de formele stand vermeldde van het aantal verdronken vluchtelingen die in hun wanhoop de Middellandse Zee oversteken, waren dat er vorig jaar al bijna duizend. Op de zeebodem rust echter een veelvoud daarvan. Tellen is ondoenlijk geworden. Bizar.

Beide boeken staan inhoudelijk los van elkaar maar wat bindt is de toch altijd weer verrassende, immense invloed die revoluties, in dit geval de Franse, kunnen hebben en de loop van de geschiedenis kunnen bepalen, in de VS en in Duitsland. Echter Lepore noch Letschert meten dit aspect breed uit, wat jammer is. Ze hadden kunnen putten uit *Stadsburgers – stedelijk burgerschap vóór de Franse Revolutie*, de rijke studie van Maarten Prak uit 2019. Uit zijn studie blijkt dat 'stedelijk burgerschap', in

Nederland gegrondvest op de aloude koopmans- en ambachtsgilden, niet gedijen kan als de kloof tussen arm en rijk, tussen 'ongehoord' en gehoord, tussen 'ongekend' en gekend, onoverbrugbaar wordt. De Capitool-bestorming geeft hem alsnog op wrange wijze gelijk. En hem niet alleen, onder meer denkend aan de waarschuwingen van de Franse econoom Piketty in zijn *Le capital au XXIème Siècle* uit 2013 dat aanvankelijk onopgemerkt bleef overigens.

Verschillen

Ook wat de schrijfstijl betreft, verschillen de boeken behoorlijk. Jill Lepore gaat er al te gemakkelijk van uit dat de Europese (Nederlandse) lezer allerlei Amerikaanse begrippen kent. Zij veronderstelt zelfs historische kennis aangaande dit continent kennelijk als algemeen bekend. Daardoor trekt zij de lezer helaas onvoldoende mee in haar beschouwingen. Letschert slaagt er daarentegen wél in om zijn lezers op sleeptouw te nemen in de schokkende wordingsgeschiedenis van Duitsland. Misschien had hij het ook 'gemakkelijker' omdat hij Duitse wortels heeft, en Duitsland buurland is, én tot de belangrijkste handelspartners van Nederland behoort waardoor er *überhaupt* over dit land meer bekend is.

Letschert gebruikt kleurrijke taal, soms al te bloemrijk voor een boek dat wetenschappelijke pretenties lijkt te hebben, maar hij bereikt daardoor wel dat de lezer beseffen gaat hoe 'levend' geschiedenis is, en dat Europa mede daardoor een 'organisch' geheel is geworden. De Europese Unie is gebouwd - en wordt gedragen - door mannen en vrouwen met idealen in lidstaten die soms zeer sterk uiteenlopende belangen hebben. Desondanks slagen zij en wij er met z'n allen in 'de boel bij elkaar te houden', al haakte Engeland af wat ingewijden overigens niet verbaasde. Sterker nog, er ging een zucht van verlichting door de saai ogende gangen van het Berlaymont-gebouw in Brussel toen de altijd dwarsliggende Britten hun aloude, door versleten 'empirische' idealen gevoede eilandgevoel niet langer konden weerstaan en de EU de rug toekeerden. Maar Europa *as such* keren zij niet de rug toe, indachtig de oude Churchill in zijn beroemde toespraak, 1946, in Zürich aan wie de huidige premier van Engeland, Boris Johnson, zich zo graag, en zo ijdel, probeert te spiegelen.

Misschien komen deze gedachten ook wel op omdat Letschert met zijn lezers het zo moeilijk definieerbare maar altijd aanwezige 'Europese gevoel' deelt. Met Lepore deelt de lezer haar 'Amerikaanse gevoel' in elk geval niet. Lepore lezen is een hele klus, ondanks de opmerkelijk lovende kritieken. Doorzetten is het devies, want het blijft inderdaad fascinerend gaandeweg de honderden pagina's te ontdekken dat er in essentie sinds 1776 in de Amerikaanse attitude weinig veranderd is. In Duitsland daarentegen wel. Dit land maakte een ommekeer. De VS niet, althans nog niet want volgens commentatoren Michael Persson, Nathalie Righton en Peter Giesen in hun analyses in de Volkskrant van 9 januari, kan de bestorming van het Capitool ook wel eens een nieuw tijdperk inluiden, namelijk het tijdperk waarin het snel uitdijende populisme

het opneemt tegen het aloude driestromenland van liberalisme, socialisme en christendemocratie dat al veel langer aan opportunistisch meanderen lijdt.

Geen zakenregisters en begrippenlijsten

Wat beide boeken in negatieve zin gemeen hebben, is dat zakenregisters en begrippenlijsten ontbreken. Dat maakt studieuze lezing dat deze boeken vereisen, lastig. Bij de ruim 300 pagina's van Letschert is dit euvel met enig terugbladeren nog wel te overleven, maar met de 1000 pagina's van Lepore is dit ondoenlijk. Een markant voorbeeld: er ontbreekt een duidelijke, heldere uitleg over de herkomst van de twee grote politieke partijen in de VS, de Democraten en de Republikeinen. Het staat er wel maar is zo fragmentarisch, bovendien minimalistisch omschreven en duikt zo onverwacht op dat in eerste oogopslag het gewicht ervan lezers zal kunnen ontgaan. Kennelijk is Lepore ervan uitgegaan dat atlantisch ingestelde Europeanen dit weten. Terzijde: binnen de EU worden volgens Lepore Nederland - en Duitsland in zeker zin ook - gezien als de meest atlantisch ingestelde lidstaten, hoewel deze attitude de laatste jaren lijkt te verbleken.

Het is van belang het ontstane tweepartijensysteem in de VS bij het lezen van dit boek - populair gezegd - goed in de gaten te hebben, temeer omdat de partijen in de loop van de 19e eeuw een deels geopolitieke, paradigmawisseling ondergingen. Lepore beschrijft dat wel en gaandeweg wordt de beroemde 'oplettende lezer' dat ook wel duidelijk, maar daardoor komen saillante detailleringen in dat wonderlijke proces wel eens in de lucht te hangen. Wikipedia biedt echter uitkomst.

Hetzelfde geldt voor het gebruik van de term *Amendment* dat vooral de lezer die nauwelijks voorkennis van de Amerikaanse geschiedenis heeft, voor problemen kan plaatsen. Deze *Amendments*, ofwel grondwetswijzigingen, zijn van grote betekenis voor de ronduit soms politiek-cultureel gebrekkige wijze waarop dit continentale land zich toch tot wereldmacht heeft kunnen ontwikkelen. Deze grondwetswijzigingen zijn de basis voor de elementaire vrijheden waar niet alleen de EU zich op laat voorstaan (met name in het gevecht van vandaag tegen de lidstaten Polen en Hongarije die rechtstatelijke principes schenden), maar waarmee ook staten en mensen wereldwijd schermen. Soms te pas en te onpas.

'Onthutsende ontdekking'

Wat door de onmiskenbare openhartigheid en onverbloemde feitenvermelding Lepore's werk zo aanspreekbaar maakt is de 'onthutsende ontdekking' dat wat nu in de presidentsverkiezingen gebeurt en gebeurd is (Trump vs. Biden en de bestorming van het Capitool), amper verschilt met wat - bijvoorbeeld - in de 19e eeuw rond die verkiezingen gebeurde. De lezer rolt van de ene politiek macabere gebeurtenis in de andere. Er zijn momenten dat opwellende verbazing over het feit dat dit machtige land nog steeds bestaat en niet aan een volgende burgeroorlog ten onder gaat, niet eens meer raar is.

Optimisten zouden kunnen zeggen, dat dit nu de essentie is van de wijze waarop Amerikanen sinds hun Onafhan-

kelijkheidsverklaring (ook al een groot gevecht waarin het er om gespannen heeft) hun democratie vorm en inhoud geven. In dit opzicht staat *the crazy presidency* van Donald Trump in de traditie van de Amerikaanse geschiedenis, zelfs met inbegrip van dreigementen dat een tweede burgeroorlog niet uit te sluiten is, zoals in zijn meeregerende schoonfamilie (sic!) wel geroepen is.

Ontluisterend is te lezen hoe tegenstellingen als blank-zwart, gelovigen tegenover niet-gelovig, rijk versus arm, conservatief versus progressief, Democraat versus Republikein tot een bizarre omvang hebben kunnen uitgroeien en altijd de Amerikaanse politiek tot in de haarvaten zijn blijven beheersen. Nog steeds. Dit alles – eufemistisch gezegd – belast de eerdergenoemde basale vrijheden zonder welke geen mens leven kan, echter niet. Vreemd eigenlijk, enigmatisch ook, want het absurde is dat raciale tegenstellingen nog altijd de Amerikaanse politiek bepalen. Lepore's boek laat het zien: al 'deze waarheden' – de titel van haar boek – staan dat andere merkwaardig genoeg niet in de weg. De vreemde gewaarwording dringt zich op dat het wel waarheden zijn maar met een dubieuze omlijsting.

In dat opzicht is het verschil met het boek van Letschert over Duitsland groot: in dit land heeft het nationalisme dat vooral in de tweede helft in de 19e eeuw angstaanjagende vormen aannam, tweemaal uitmondend in een bloedig armageddon, plaats gemaakt voor het *Dasein*, zoals Bismarck dat al voor ogen stond, volgens Letschert, en dat in de jaren na hem teloorging. Duitsland is een Europese macht van grote sociale en economische waarde geworden, onmiskenbaar teruggekeerd in het *Dasein*. Maar dan in Europese snit. Of in de woorden van retirierend bondskanselier Angela Merkel toen miljoenen migranten in onvoorstelbare stromen een goed heen komen zochten in het Duitsland van het Fort Europa: *Wir schaffen das*.

Waar de VS er vooralsnog blijk van geeft, ondanks de (zelfs soms ook te bekritisieren) niet aflatende strijd voor menselijke vrijheden en waar vele, vele duizenden Amerikaanse jonge mannen van Vietnam tot Afghanistan hun leven voor gaven, nog altijd een 'gruwelkabinet' te kunnen zijn, is Duitsland dat niet meer. Het lijkt erop dat Lepore en Letschert onafhankelijk van elkaar laten zien dat Amerika zonder Europa verder kan en wellicht verder móet. En dat Europa zonder de VS verder kan en móet. Het is niet anders meer. Hun wegen scheiden zich. Het lijkt erop dat het Rijnlands Model van de *stakeholder* het Anglo-Amerikaanse Model van de *shareholder* – ofwel het sociale domein contra het neoliberale, kapitalistische domein – definitief overwonnen heeft. Dat is winst die op verzilvering wacht. Europa moet aan het werk en als Duitsland (met Frankrijk) daarin de leiding neemt, welaan, dat zou in elk geval in de ogen van Letschert niet verkeerd zijn. Lepore spreekt zich hier niet over uit, alsof het niet (meer) bestaat.

Jill Lepore (2020, Ned. vert.). *Deze waarheden – een geschiedenis van de Verenigde Staten*. Amsterdam-Antwerpen: Arbeidspers. ISBN 978 90 295 41688, NUR 320, 1040 pagina's, prijs € 49,99.

Henk Letschert (2020). *Duitse Europapolitiek – hoe Duitsland diepe sporen trok*. Soesterberg: Uitgeverij Aspekt. ISBN 978 9463 3893 72, NUR 680, 325 pagina's, prijs € 24,95.

Een krachtenveld rondom de Verenigde Naties

Carel Tielenburg is secretaris van de WFBN. Hij studeerde politicologie aan de UvA en is als hogeschooldocent verbonden aan de Haagse Hogeschool, faculteit Bestuur, Recht en Veiligheid.

De verjaardag van de Verenigde Naties - vorig jaar oktober bestond de VN 75 jaar - lijkt niet geheel onopgemerkt, maar toch wat stilletjes voorbij te zijn gegaan. Uiteraard speelt de grote, wereldwijde aandacht voor de COVID-pandemie daarbij een rol, maar dat geldt ook voor het gebrek aan vertrouwen dat mensen en landen nog in de VN lijken te hebben. Viel er dus wat te vieren?

Toch wel, althans als we Haroon Sheikh (werkzaam bij de WRR) mogen geloven, omdat de VN op het wereldtoneel nog wel degelijk een belangrijke rol speelt, maar een andere dan vaak wordt gedacht. De VN is misschien ooit wel bedoeld geweest als één *rule-based international order*, aldus Sheikh, maar in feite is dat niet de situatie waarin de VN-organisaties al lange tijd moeten opereren. De VN opereert namelijk in een internationaal krachtenveld, waarin internationale regels wel een rol spelen, maar niet in laatste instantie bepalend of dwingend zijn. Zeker niet in economische aangelegenheden.

Er bestaan heel verschillende orden of krachtenvelden naast elkaar en een daarvan, die van de internationale handel en industrie wil ik in dit artikel onderzoeken. Twee kernbegrippen staan hierbij centraal, namelijk: mondiale waardeketen en kinderarbeid.

Kinderarbeid

Om te beginnen met het laatste: onder kinderarbeid verstaan we (zwaar) werk dat door minderjarigen wordt verricht tegen betaling in de industrie, handel en dienstverlening. De lonen zijn zeer laag en de arbeidsomstandigheden matig tot zeer slecht (afhankelijk van de aard van het werk).

Volgens een schatting van UNICEF verrichten ongeveer 152 miljoen kinderen tussen de vijf en zeventien jaar dagelijks arbeid wereldwijd.[i] De meeste kinderen, ongeveer twee derde, werken in de landbouw. Andere sectoren of activiteiten waarin kinderen worden gebruikt als arbeider zijn: industrie (vooral textiel en mijnbouw), handel, huishouding, prostitutie/sexwerk, gewapende strijd (kindsoldaten) en misdaad (o.a. drugskoerier). Kinderarbeid komt het meest voor in Afrika, vooral in het gebied van de Sub-Sahara.[ii]

De oorzaken van kinderarbeid zijn vooral gelegen in armoede, sociale ongelijkheid en het ontbreken van een wettelijk kader voor arbeidsverhoudingen en -omstandigheden. Ook speelt de houding tegenover arbeid een rol: niet alleen is het, volgens sommigen, voor iedereen een plicht om te werken, het is ook een belangrijk deel van het socialisatieproces van kinderen, vandaar dat in dergelijke traditionele milieus arbeid al op jonge leeftijd is geoorloofd.

Maar er zijn ook grote risico's verbonden aan het verrichten van werk op (te) jonge leeftijd. Kinderen die al op jonge leeftijd zwaar en gevaarlijk werk moeten doen, lopen veel meer kans op (ernstig) lichamelijk letsel, vaak met blijvende gevolgen, of zelfs overlijden door een arbeidsongeval. Bovendien is er voor een kind geen of onvoldoende tijd om te leren en zich geestelijk te ontwikkelen als het continue arbeid moet verrichten. Analfabetis-

me, onmondigheid en gebrek aan scholing, die hiervan het gevolg kunnen zijn, behoren dus ook tot de risico's van kinderarbeid.

In 1999 werd conventie 182 van de ILO (Internationale arbeidsorganisatie van de VN) van kracht, die is gericht op de bestrijding van de ergste vormen van kinderarbeid. Hiermee werd de zogenaamde *stoplicht*-benadering van kinderarbeid geïntroduceerd: *rood* zijn onacceptabele vormen die zeer riskant zijn, zoals misdaad, gewapende strijd/oorlog, prostitutie en industrie; *geel* een schemergebied van werkzaamheden die potentiële risico's meebrengen, maar niet per definitie schadelijk zijn voor kinderen, zoals landbouw; en *groen* voor lichte werkzaamheden, die niet schadelijk zijn voor de gezondheid en ontwikkeling van een kind, zoals dienstverlening in de handel en de huishouding.

Kinderarbeid moet onmiddellijk worden verboden in de categorie *rood*, op termijn afgeschaft in de categorie *geel* en kan in principe worden toegestaan in de categorie *groen*, in combinatie met onderwijs.

Waardeketen

Nu naar het tweede begrip: de mondiale waardeketen(s). Het belang van de natiestaat – een van de fundamenten van de VN: één land, één stem – wordt steeds verder ondermijnd door de opkomst en versterking van zogenaamde 'mondiale waardeketens'. Dat is een term voor

gefragmenteerde en verspreide processen van productie en dienstverlening over talrijke regio's in de wereld. Elk van die regio's is min of meer gespecialiseerd in bepaalde activiteiten - we noemen dat *competitive advantage* - en een waardeketen ontstaat doordat al die activiteiten op een bepaalde manier zijn geordend en met elkaar zijn verknoot, i.c. logostiek met elkaar verbonden.

Deze ketens strekken zich uit over de hele wereld en lopen door talrijke landen. In die gebieden waar dat kan, waar het zeg maar 'legaal' - in ieder geval niet verboden - is, wordt op grote schaal gebruik gemaakt van kinderen die arbeid verrichten.

Over de bestrijding van kinderarbeid wordt internationaal al sinds vele jaren een beleidsdebat gevoerd tussen diverse partijen. De VN vervult hierin een sleutelrol, als hoeder van mensenrechten en het internationaal recht, onder andere, maar niet, zoals gezegd, als dé hoeder van een op regels gebaseerde internationale rechtstorde. In plaats daarvan zouden we beter kunnen spreken van een internationaal krachtenveld waarin de onderlinge verhoudingen, of zelfs de posities, niet of maar gedeeltelijk vastliggen.

Dit krachtenveld heeft zich steeds verder uitgebreid in de afgelopen drie decennia sinds het kapitalisme werd 'ontketend' en de 'muren' om de Sovjet-Unie en China (grotendeels) werden geslecht. Dit stelsel wordt door sommigen aangeduid als *global capitalism*.^[iii] De econoom Robert Heilbroner heeft dit stelsel in drie kenmerken getypeerd.

De socio-politieke basis van een dergelijk stelsel, het eerste kenmerk, wordt gevormd door de 'jacht op kapitaal'. Kapitaal, ongeacht in welke vorm, moet meerwaarde produceren door waarde-toevoeging, gewoonlijk aangeduid als 'groei'. De distributie van goederen en diensten, het tweede kenmerk, vindt plaats via een systeem van markten, waarin voor elke categorie producten of diensten wel een afzonderlijk markt bestaat. Het derde kenmerk, tenslotte, is de strikte scheiding tussen een publieke en een private sector, waarbij de publieke sector in essentie zorgt voor een onbelemmerde groei in de marktsector.

Normatieve denkkaders

Het krachtenveld waar ik zo-even over sprak, kan op verschillende manieren in kaart worden gebracht. Hieronder volgt een overzicht van de zes belangrijkste denkbeelden van de betrokken partijen. Daarin zijn hun aannamen, ideeën en opvattingen over kinderarbeid kort samengevat.

1. Om te beginnen zijn er denkbeelden op basis van **traditionele waarden**, die vooral worden uitgedragen door religieuze en conservatieve krachten/bewegingen in bepaalde landen. Er bestaat binnen dit denkkader een traditioneel waardepatroon waarin paternalisme en patriarchaat nog een belangrijke rol spelen. De familie vormt een hoeksteen in het bestaan en arbeid wordt gezien als een (morele) plicht, ook voor kinderen, in plaats van een (persoonlijk) risico. Kinderarbeid is in dit kader een beheersbaar probleem dat grotendeels door lokale gezags-

dragers in goede banen kan worden geleid, indien noodzakelijk. Dit denkbeeld is vooral herkenbaar in de opvattingen van mensen en gezagsdragers in landen die vaak de oorsprong vormen van mondiale waardeketens en waar kinderarbeid veel voorkomt.

2. Lijnrecht hiertegenover staan de zogenoemde **radicalen**: zij zien kinderarbeid primair als een ontembaar politiek vraagstuk dat alleen kan worden opgelost - net als alle vormen van uitbuiting van de factor arbeid - door omverwerping van het kapitalisme. Radicale politieke en sociale bewegingen wereldwijd, waaronder militante vakorganisaties, die hun acties expliciet richten tegen grote ondernemingen en globalisering (anti-globalisten), vormen de kern van de actoren in dit deel van het krachtenveld. De risico's die verbonden zijn aan (kinder) arbeid, kunnen binnen de bestaande verhoudingen niet worden opgelost of beheersbaar gemaakt. Op dit moment zijn er ook radicalen die pleiten voor een nul-groei economie en drastische schaalverkleining uit oogpunt van humaniteit en duurzaamheid.^[iv]

3. De 'jarige job' in dit artikel (VN) staat model voor de denkbeelden die we kunnen samenvatten onder de noemer van de **mensenrechten (kinderrechten) en het internationaal recht**. Twee bekende organisaties van de VN, namelijk die voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO) en het Kinderfonds van de VN (UNICEF) zijn nauw betrokken bij de (aanpak van) kinderarbeid. Daarnaast hebben we in dit deel van het krachtenveld te maken non-gouvernementele organisaties voor kinderrechten en -welzijn, en nationale regeringen, vooral die regeringen die in hun buitenlands beleid en in hun aanpak van ontwikkelingssamenwerking het respecteren van mensen(-/kinder)rechten als uitgangspunt hanteren. Het voornaamste doel van deze partijen is de invoering van de stoplicht-benadering in alle landen waar kinderen werken.

4. Een aparte groep vormen economen, politici, bewegingen, denktanks en sommige regeringen die een strikte **neoliberaal** koers in de wereldeconomie bepleiten. Dit denkbeeld is lange tijd dominant geweest in de internationale handelsbetrekkingen. Ook in dit denkbeeld bestaat er eigenlijk helemaal geen probleem wat betreft kinderarbeid en voor zover dat er wel zou zijn, is het beheersbaar. Globalisering, aldus deze partijen, is nu eenmaal een feit en er is ook geen alternatief (de bekende 'TINA'-logica^[v]). De onbelemmerde wereldhandel biedt vooral kansen op grotere welvaart waarvan iedereen op termijn kan profiteren. Kinderarbeid wordt dan ook gezien als een middel om (lokale) armoede te bestrijden en de uitwassen ervan zullen geleidelijk verdwijnen als de economie groeit en de welvaart stijgt.

5. Een volgende, relatief kleine, maar wel interessante partij vormen de **institutionele economen** die zich vooral concentreren op de werking van de arbeidsmarkt. Kinderarbeid, aldus deze opvatting, vindt vooral plaats in de zogenaamde *informele* economie. In deze informele sector vindt de productie van goederen en diensten plaats

buiten enig institutioneel kader van wet- en regelgeving, bescherming, toezicht en handhaving. Het centrale doel zou dus moeten zijn: een betere en scherpere regulering van de arbeidsmarkt, ook in landen waar gunstige condities (zoals kinderarbeid) de vestiging van productielocaties aantrekkelijk maken. Het is vooral in kringen (netwerken) van professionals (m.n. economen), gezagdragers (bewindspersonen en ambtenaren) en de Internationale arbeidsorganisatie van de VN, de ILO, waar men dit perspectief tegenkomt.

6. Het laatste denkbeeld is dat van 'verlichte' ondernemers en bedrijven die een **ethische basis** willen leggen onder het internationaal zakendoen, het zogenaamde 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Dit systeem werkt met gedragscodes en keurmerken: ondernemingen moeten aan bepaalde criteria voldoen om voor erkenning (door een keurmerk) in aanmerking te kunnen komen. De audits worden uitgevoerd door (plaatselijke) adviesbureaus en de accreditering geschiedt door een onafhankelijke organisatie. Om voor zoiets in aanmerking te komen, moet een onderneming o.a. vermijden producten, bijvoorbeeld kleding, op de markt te brengen die door kinderen is gemaakt.[vi]

Platform voor humanisering

De VN vormt in dit geheel een platform voor mondiale humanisering van de arbeid, waar bijvoorbeeld ook het debat over de bestrijding van zware en onaanvaardbare vormen van kinderarbeid kan plaatsvinden. De coalitie die zo'n aanpak in beginsel steunt, bestaat uit de partijen of actoren die in het overzicht hierboven zijn getypeerd onder de denkbeelden (*frames*) van de mensenrechten en het internationaal recht, de institutionele economen en de bedrijfsethiek, i.c. organisaties die maatschappelijk verantwoord ondernemen daadwerkelijk in het vaandel voeren.

Die coalitie had sinds 'het einde van de geschiedenis' (F. Fukuyama)[vii] vooral te maken met een internationale trend tot wereldwijde, onbelemmerde vrijhandel, geïnspireerd door een neoliberale economische politiek waartoe veel nationale regeringen in diverse werelddelen – aanvankelijk vooral in Europa en Noord-Amerika, later ook in Zuid-Amerika, Azië en Afrika – waren overgegaan. Globalisering in de betekenis van onbelemmerde vrijhandel is overigens nog steeds van (grote) betekenis als invloedrijk denkkader.

Maar het krachtenveld is inmiddels veranderd. De laatste jaren zien we een heropleving van nationalisme, wereldwijd. Ik zou het nog wat preciezer willen omschrijven als 'populistisch nationalisme'. Politieke leiders in de Verenigde Staten (periode Trump), Turkije (Erdogan), Rusland (Poetin) en Groot-Brittannië (Johnson) zijn hier duidelijke voorbeelden van. Niet alleen benadrukken zij voortdurend de tegenstelling tussen een bepaalde elite (een gesloten groep machthebbers)[viii] en de massa van de bevolking (die vooral de nadelen ondervindt van de politiek van de elite), een vast gegeven bij alle populistische stromingen, zij stellen ook voortdurend de nationale belangen op de voorgrond. Het *America first* van Trump is in feite een

variant op 'eigen volk eerst'.

In feite betekent dit een aanslag op de internationale solidariteit en rechtvaardigheid, ook in het geval van de bestrijding van kinderarbeid. Want in de nieuwe coalitie van populistten, conservatieven en nationalistten telt de facto alleen de handel (onder de gunstigste voorwaarden voor het eigen land) en wil men geen bemoeienis met zaken in landen die de bron van mondiale waardeketens vormen (qua arbeid en grondstoffen), onder zulke kritische noemers als *deprivation, exploitation, poverty en child labor*.

Het platform worstelt nu dus met het feit dat er steeds meer partijen komen die zich op geen enkele wijze verplicht voelen verantwoording te nemen voor hun rol in de mondiale ketens van productie, handel en dienstverlening. Daarmee is er een nieuwe hindernis opgeworpen in het proces van humanisering, dat uiteindelijk ten doel heeft: voor elk individu of huishouden een situatie te creëren waarin hun bestaansmogelijkheid niet gekoppeld is aan hun positie op de arbeidsmarkt.

[i] De Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) komt tot een vergelijkbare schatting (*Child Labour* (ilo.org)), zie ook: Kinderarbeid - UNICEF)

[ii] Sub-Sahara: Mauritanië - Senegal - Guinee - Sierra Leone - Mali - Liberia - Burkina Faso - Ivoorkust - Ghana - Togo - Benin - Niger - Nigeria - Kameroen - Tsjaad - Centraal Afrikaanse-Republiek - Gabon - Congo-Brazzaville - Zuid-Soedan - Eritrea - Djibouti - Ethiopië - Somalië - Kenia - Tanzania - Democratische Republiek Congo - Burundi - Rwanda - Uganda - Zambia - Angola - Namibië - Botswana - Zimbabwe - Mozambique - Zuid-Afrika - Madagaskar - Malawi.

[iii] Zie Robert Heilbroner, *21st Century Capitalism*, New York/London (Norton&Co), 1994.

[iv] Serge Latouche, 'De-growth: an electoral stake?', in: *The International Journal of Inclusive Democracy* Vol. 3, No. 1 (January 2007).

[v] 'TINA' staat voor *There Is No Alternative*; een sterk ideologisch gekleurd en heel expliciet denkbeeld, dat werd gehanteerd door o.a. de regeringen van Thatcher en Reagan om hun monetaristische (Thatcher) en *supply-side* (Reagan) economische politiek te rechtvaardigen, dus: veel bezuinigen, een overheid met alleen kerntaken en de geldvoorraad en het begrotingstekort als belangrijkste indicatoren voor (het succes van) economische politiek.

[vi] Christan Felber, *Ware Winst – Gemene-goed-economie als wegwijzer*, Utrecht 2017.

[vii] Francis Fukuyama, *The end of history and the last man*, Free Press, 1992.

[viii] Populistische leiders positioneren zichzelf en hun aanhang uiteraard tegenover die elite.

Europese infrastructuur subsidies (periode 2014-2020)

Merian Lelieveld is adviseur bedrijfsvoering bij de Inspectie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid waar zij momenteel werkt aan de verbetering van inkoopprocessen. Maatschappelijk bewust en duurzaam inkopen is daar onderdeel van. Tijdens haar studie liep zij stage bij het Europees parlement. De daaropvolgende jaren deed zij ruime ervaring op als consultant op het gebied van Europese subsidies.

Hierbij een kort stukje tekst waarmee ik poog jullie inzicht te geven in de wereld van Europese infrastructuur subsidies. Infrastructuur subsidies worden samen met onderzoek- en onderwijs- subsidies, ingezet voor economische groei en banencreatie. Er gaat veel geld in om. In de periode 2014-2020 was het gezamenlijke Europese Unie (EU) budget hiervoor €142 miljard. Vanuit mijn professionele ervaring baseer ik mij op het EU beleid voor Trans Europese Netwerken[1] en de subsidie regeling *Connecting Europe Facility* voor de sectoren Transport en Energie. Dit EU subsidie-veld kreeg in de periode 2014-2020 € 21.937 miljoen toegewezen.[2]

In het licht van de recentelijk gemaakte Europese afspraken[3] om nog eens 750 miljard euro de Europese economie in te laten vloeien als reactie op de economische impact van de Corona crisis, is dit een actueel thema. Een deel van die 750 miljard euro zal namelijk als subsidie ter beschikking worden gesteld aan (publieke) investeringen in infrastructuur van de lidstaten.

Europese subsidie voor infrastructuurprojecten?

Een private en/of publieke investeerder die een financieringsstekort heeft in het financiële bedrijfsplan van een investering in - voor de EU-maatschappij belangrijke - infrastructuur kan een subsidieaanvraag indienen bij uitvoeringsagentschap INEA (*Innovation and Networks Executive Agency*).[4]

Voordat de subsidie wordt toegekend dient de aanvrager aan velerlei eisen te voldoen. Onder anderen (het belangrijkste in mijn ogen), dient deze partij middels een **maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA)**[5] kwalitatief en kwantitatief te onderbouwen dat de maatschappelijke waarde (economische en maatschappelijke effecten samen) van de voorgenomen investering hoger ligt dan de maatschappelijke kosten. In dit schrijven wordt uitgegaan van de CBA *Cohesion methodology* 2014 van de Europese Commissie. De versie 2021-2027 wordt momenteel ingevoerd[6].

Het toewijzen van waarde in een MKBA

Er bestaat een economische expertise-veld waarin economen onderzoek doen naar de waarde die mensen aan allerlei zaken toewijzen. Grote groepen mensen worden via enquêtes (op straat/telefonisch/via email) vragen gesteld over allerlei zaken. Ze mogen zaken waarderen door iets van waarde (meestal geld, maar soms ook punten of consumentenproducten) dat beperkt is gehouden (dus niet oneindig veel) toe te wijzen aan effecten. De deelnemers moeten hierin keuzes maken. Ze mogen zowel positieve als negatieve waarden toewijzen. In Nederland wordt het grootste deel van dit onderzoek door publieke kennisinstellingen gedaan zoals RIVM[7], TNO, CPB, CBS[8], CE Delft, etc.

Er wordt vervolgens per project door een groep betrokken experts goed nagedacht over de effecten van een project. Hoe ziet de wereld er uit zonder het project en wat denken we dat er straks verandert in de wereld met het project? Wat er verandert noemen we de effecten van een project. Hier zoomen we verder op in.

Een voorbeeld

Bij de analyse voor de aanleg van een nieuw fietspad kunnen vele effecten naar voren komen. Dit kan zijn dat de reistijd korter wordt voor fietsers uit bepaalde woongebieden, mensen gebruiken mogelijk minder vaak de auto, maar een ander effect kan zijn dat bijvoorbeeld een boer een fietspad over zijn land krijgt, het uitzicht wordt anders, de productie, het vervoer en het plaatsen van asfalt brengt uitstoot van diverse chemische stoffen (vaak gemeten als CO2 equivalent) met zich mee, de straatverlichting heeft een impact op flora en fauna. Ga zo maar door. We kunnen het zo uitgebreid maken als we willen, in theorie. In de praktijk is het een middel dat ons helpt om weloverwogen keuzes te maken.

Zodra de effecten eenmaal zijn geïdentificeerd kunnen deze worden gekoppeld met de gegevens over monetaire waarde van deze effecten. Als resultaat krijg je dan de waarden (positief en negatief) per effect. Ook de financiële kosten (investeringen, onderhoud/beheer, etc.) en eventueel de inkomsten (kaartverkoop, tolbetalingen, etc.) worden meegeteld. Als resultaat van de MKBA wordt er een ratio gegeven tussen de kosten en baten. Hoe hoger die ratio hoe beter het project scoort vanuit maatschappelijk oogpunt.

Technische verdieping: De impact van de hoogte van de discontovoet[9]

Voordat ze worden opgeteld worden de kosten en baten eerst teruggerekend (verdisconteerd door toepassing van een discontovoet) naar het basisjaar. Het basis jaar is meestal gelijk aan het jaar waarin de MKBA gemaakt wordt. Het komt erop neer dat de waarde van de effecten in de (verre-) toekomst gezien vanuit jaar nul relatief gezien kleiner worden ten opzichte van de waarde van de effecten die plaatsvinden in de eerste jaren van de analyse.

Een hogere discontovoet maakt het financiële bedrijfsplan zwakker. Dit kan een subsidie-aanvrager goed uitkomen indien wordt verwacht dat het project op de langere termijn winstgevend wordt. Hetgeen nodig is om het financieel tekort (negatieve netto contante waarde[10]) te dichten vormt namelijk de maximaal aan te vragen subsidie. Een hogere discontovoet maakt echter ook het MKBA-resultaat (het kwantitatieve deel) zwakker. Dit is meestal niet in het voordeel van een subsidie-aanvrager want die wil een zo hoog mogelijk MKBA ratio laten zien om optimaal te concurreren met andere projecten die meedingen naar de subsidie.

In de periode tot 2016 konden aanvragers binnen het CEF-programma zelf de discontovoet kiezen. Hierdoor konden ze spelen met de discontovoet om de optimale MKBA-ratio te krijgen als ook het hoogste financieel tekort van het financiële bedrijfsplan. Inmiddels is dit aangepast en bepaalt de EC (Europese Commissie) vooraf welke discontovoet moet worden toegepast. In de regel is dit 3% voor de MKBA en 4% voor de financiële analyse. Hoe lager de discontovoet voor de MKBA hoe beter projecten scoren waarvan de maatschappelijke baten zich op de langere termijn voordoen. Hoe hoger de discontovoet hoe groter de kans dat er projecten worden geselecteerd met hogere maatschappelijke baten op de korte termijn.

Kwaliteit van de MKBA

De MKBA mag door de aanvrager zelf worden gemaakt. Hiervoor is in principe geen certificering voor de partij die die MKBA-berekening uitvoert. Wel wordt de MKBA - als onderdeel van de subsidie aanvraag of vooraf daaraan dit is afhankelijk van het type subsidie regeling- getoetst en beoordeeld door experts van de Europese Investeringsbank. Deze systematiek wordt toegepast vanaf 2017 en draagt er sterk aan bij dat daadwerkelijk de projecten in de EU geselecteerd worden met de hoogste maatschappelijke waarde.

Selectie van projecten op basis van een MKBA-Ratio

Het is hierin van belang dat MKBA-resultaten per sector worden bekeken. Dit wordt inderdaad zo gedaan door de Europese Commissie en de Europese Investeringsbank.

De reden hiervoor is dat bepaalde sectoren zwakkere MKBA-resultaten tonen dan andere sectoren hetgeen samenhangt met de toegepaste berekeningsmethode. Investerings in treinverbindingen leveren bijvoorbeeld in de regel zwakke MKBA's op. Dit komt doordat bij rail-investeringen de initiële investeringskosten heel erg hoog

zijn en de indirecte baten ook relatief hoog kunnen zijn. Indirecte baten mogen niet worden meegenomen voor de berekening.

Voorbeeld

Een treinverbinding creëert vaak directe en indirecte vraag in een regio. Maar dit heeft tijd nodig en is vooraf niet hard te maken. Particulieren verhuizen en er worden door bedrijven investeringen gedaan op locaties in de buurt van het nieuwe of verbeterde spoor, etc. Deze nieuwe verwachte vraag mag in principe niet worden meegerekend in de MKBA. Wat wel mag is een aanname doen dat een deel van de bestaande mobiliteit en transportbewegingen (per modaliteiten binnenvaart en weg) in de regio van het spoor over zullen stappen op de modaliteit spoor. Hiervan mag slechts de helft als verwachte vraag worden meegenomen (*rule of half*).

Zwakke huidig systeem

Wel is een nadeel in het huidige systeem dat vooraf wordt bepaald voor wat voor type investering subsidie mag worden aangevraagd. Zo is het goed mogelijk dat bepaalde projecten - met een hogere MKBA ratio dan projecten die wel mogen meedoen - niet mogen meedingen voor de subsidie.

Dit is bijvoorbeeld het geval bij bio-methaan projecten binnen de CEF Blending regeling. Deze projecten worden politiek/ door lobbygroepen (en via hen door de EIB[11]) als onwenselijk gezien omdat men het verschil niet goed lijkt te begrijpen tussen fossiel aardgas en biomethaan gas uit afval.[12] De politieke focus in Nederland ligt momenteel op zero emission. Een hype. Een voertuig op basis van waterstof of elektrische aandrijving is wellicht wel een verbetering ten opzichte van traditionele fossiele diesel en benzine[13], maar het is niet zero emission. Dit wordt echter wel zo gecommuniceerd[14][15] op basis van een *tank-to-wheel-analyse* (in plaats van *well-to-wheel*[16]/ *life cycle-analysis*). Die emissies vinden plaats in productielanden en dan doen we net alsof ze er niet zijn. Het is wel een eenvoudige manier om de luchtkwaliteit in de stad te optimaliseren. Maar dat weegt niet op tegen de klimaatemissies die elders op onze wereld worden uitgestoten.

Meest recente verbeteringslag: Innovation Fund[17]

Met de nieuwe subsidieregeling *Innovation Fund* heeft de EC wederom een verbeteringslag doorgemaakt. Projecten worden nu bijna volledig vergeleken op basis van gestandaardiseerde MKBA-resultaten en vooraf minder beperkt op basis van het type investering. *Life cycle* effecten worden nog niet optimaal meegenomen maar dat zie ik met een volgende verbeteringslag wel gebeuren. Ook is de subsidie nu deels gekoppeld aan de daadwerkelijke realisatie van de positieve maatschappelijke effecten op de reductie van CO2-emissies. Dus in de MKBA kun je de maatschappelijke voordelen qua CO2-emissiereductie wellicht nog deels opblazen maar vervolgens zal je de subsidie alleen ontvangen op basis van je prestaties in termen van gemeten CO2-reductie. Dit is een proces dat jaarlijks moet worden aangetoond en waarbij o.a. een

accountant is betrokken ter controle. Op deze wijze wordt betaald voor hetgeen wij als belastingbetaler vragen: CO2-emissiereductie van de grote vervuilers in de EU.

Dit is een positieve ontwikkeling. De EC en uitvoeringsinstantie INEA hebben de *know-how* en de ervaring in huis om een goed deel van die 750 miljard euro optimaal tot hun recht te laten komen in onze Europese samenleving met een positief mondiaal effect.

Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel en er kunnen geen rechten aan worden ontleend.

- [1] https://www.europa-nu.nl/id/vh7doukwqmwj/trans_europese_netwerken_ten
- [2] Heading 1a: *Competitiveness for growth and jobs* | European Commission (europa.eu)
- [3] European Central Bank, *Does a big bazooka matter? Quantitative easing policies and exchange rates*. 20-10-2020. Beschikbaar op: <https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-research/resbull/2020/html/ecb.rb201020~85fb68a983.en.html>
- [4] <https://ec.europa.eu/inea/en/>
- [5] European Commission, *Guide-to-cost-benefit-analysis-of-investment-projects-for-cohesion-policy-2014-2020*. 19-12-2014 Beschikbaar op: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2014/guide-to-cost-benefit-analysis-of-investment-projects-for-cohesion-policy-2014-2020
- [6] <https://euagenda.eu/events/2020/11/04/new-cohesion-policy-project-appraisal-and-project-quality-standards-for-20212027>
- [7] Economische waardering van milieugerelateerde gezondheidseffecten. Een verkenning | RIVM
- [8] Ecosysteemdiensten (cbs.nl)
- [9] Algemene Rekenkamer, Betekenis en definitie: Discontovoet. Beschikbaar op: <https://www.ensie.nl/algemene-rekenkamer/discontovoet>
- [10] Algemene Rekenkamer, Betekenis en definitie: Netto Contante Waarde. Beschikbaar op: <https://www.ensie.nl/betekenis/netto-contante-waarde?q=Netto%20Contante%20Waarde>
- [11] https://www.eib.org/attachments/thematic/eib_group_climate_bank_roadmap_en.pdf
- [12] <https://www.commondreams.org/news/2021/01/21/reality-starting-sink-says-mckibben-after-european-investment-bank-chief-admits-gas>
- [13] *The Netherlands' Effort to Phase Out and Rationalise its Fossil-Fuel Subsidies – Analysis - IEA*
- [14] <https://www.rvo.nl/initiatieven/dkti-tenders/2018-2019-activiteiten-platform-duurzame-biobrandstoffen>
- [15] <https://www.klimaatakkoord.nl/klimaatakkoord/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>
- [16] <https://ec.europa.eu/jrc/en/jec/activities/wtw>
- [17] <https://ec.europa.eu/inea/en/innovation-fund#:~:text=%20The%20Innovation%20Fund%20%28IF%29%20contributes%20to%20greenhouse,renewable%20energy%20generation%205%20Energy%20storage%20More%20>

Europees denken is niet te remmen

Edward L. Figee

'Europees denken' is niet meer weg te denken, zegt Koos van Houdt, auteur van 'UniekEUnie'. In 186 pagina's, verdeeld tussen twaalf hoofdstukken, die vergezeld gaan van evenzovele 'parels' met korte beschrijvingen van bijzondere Europese gebeurtenissen, zet hij uiteen hoezeer 'Europees denken' gaandeweg een vlucht genomen heeft. En niet alleen in Nederland. De geschiedenis van de EU is in de woorden van Van Houdt tegelijk een schets van de wijze waarop 'Europees denken' zich ontwikkeld heeft en in politiek-bestuurlijke besluitvorming bijna niet meer is weg te denken. Deze benadering maakt het boek ook geschikt als studiemateriaal voor het VWO. Daarom is het jammer dat zowel een zaken- als een namenregister ontbreekt. Wie het boek leest, moet een pen gebruiken of hoekjes van pagina's omvouwen. "De Europese Unie is zoveel meer dan een internationaal verband van nationale staten", concludeert hij in de tiende parel als hij uitlegt dat Schotland liever lid van de EU is dan van het Verenigd Koninkrijk. Voor het Spaanse Catalonië geldt in een andere staatkundige configuratie hetzelfde. Natuurlijk draait het in de EU vaak om geld, zoals in het Schotse geval, maar dit boek roept hoofdstuk na hoofdstuk en parel na parel ook het beeld op hoe de EU – ondanks begrotingsconflicten, taalproblemen, migrantenstromen, culturele verschillen tussen lidstaten – naast de VS en China een plek in de wereld heeft weten te verwerven omdat het op bepaalde momenten laat zien dat het juist niet alleen om geld gaat maar ook om het scheppen van mogelijkheden voor mensen om niet alleen zich vrij te kunnen ontwikkelen maar ook om te kunnen leven zoals zij dat willen.

Het beraad tussen de lidstaten, zelfs over Brexit, mag dan soms als splijtzwam werken, tegelijk voedt dit het 'Europees denken', want de EU opheffen, wil niemand. Sterker nog, Van Houdt verwijst naar statistieken die voor de EU veel minder dramatisch zijn dan populisten hun volgelingen willen laten geloven, en haalt hier en daar *founding fathers* aan die zelfs al bij de start van de Europese samenwerking pleitten voor federalisering en voor een VS van Europa wat de laatste jaren weer openlijk aan de orde komt. 'Europees denken' gaat altijd door, lijkt Van Houdt te zeggen, wat er ook gebeurt. Hij verkeert in goed gezelschap want Churchill zei dat in 1946 al, toen alles nog moest beginnen.

Koos van Houdt, *UniekEUnie – Europees denken is onmisbaar*, Uitgeverij Virtupress, 186 pag., € 20.

Het Algemeen Belang: "Het behoud van de leefbaarheid van onze planeet".

WAARHEIDSVINDING; uitwisseling in de WFBN-discussiegroep met een voorzet van WFBN-lid Wouter ter Heide (November 2020).

Beste FransV,
Graag stuur ik je onderstaand opiniestuk als bijdrage aan de WFBN-discussie,
Hartelijke groet, Wouter ter Heide.

"Aan zijn hoogmoed, zoals die spreekt uit zijn hele gedrag, heeft Trump grotendeels zijn presidentschap te danken. Aangezien de geschiedenis bewezen heeft dat hoogmoed voor de val komt, kan er geen twijfel over bestaan dat de val van Trumps niet te voorkomen is.

Sterker, ik heb er alle vertrouwen in dat Trump op korte termijn van het politieke wereldtoneel zal verdwijnen. Een smadelijke afgang die wereldwijd niet alleen voor veel opschudding, maar ook voor veel opluchting zal zorgen. Daarnaast denk ik dat dit historische gebeuren op geweldloze wijze zal plaatsvinden, als gevolg van waarheidsvinding. Een bevrijdend proces waar geen bedreiging van uit gaat, omdat die zoektocht naar waarheid enkel duidelijk zal maken dat Trump's waarheid - *America First* - in het licht van het overstijgende Algemeen Belang ongerijmd is, en even zwaar weegt als de waarheid van ieder ander op onze aardkloot. Wat dat betreft schatten de Verenigde Naties dat de wereldbevolking in 2021 zo'n 7,7 miljard zielen zal tellen, waar redelijkerwijs gesproken correspondeert met het aantal meningen..

Aannemende dat geen enkele mening maatgevend is voor ons allemaal, als wereldbevolking, kun je stellen dat 'de waarheid' in feite wordt gevormd door de som van alle meningen bij elkaar (7,7 miljard). De hamvraag nu is hoe? aan dat gigantische aantal stemmen een beleid is te koppelen waarin iedereen zich kan vinden. Met andere woorden, dat niemand tekort doet.

Over het alomvattende antwoord daarop kan gelukkig geen enkel misverstand meer bestaan. Door de tijd heen is het zo langzamerhand immers duidelijk geworden dat voor die mondiale politieke vertaling het wereldwijd gangbare parlementaire (wie regeert dicteert) en monetaire (wie betaalt bepaalt) gedachtegoed fundamenteel tekortschiet door zijn ondemocratische geaardheid! De verstrekkende en diepingrijpende negatieve consequenties daarvan voor de creatie van een geloofwaardig democratisch beleid - zowel op het regionale en nationale als het mondiale vlak - moge duidelijk zijn voor iedereen die geen vreemdeling is in Jeruzalem.

Los van die niet mis te verstane beleidsconsequenties daarvan, die geen enkel perspectief bieden, is het de vraag welke wereldorganisatie zich het beste leent voor de realisatie van een wereldbeleid, gedragen door de waarheid. En daarvoor komt maar een organisatie in aanmerking: "De Verenigde Naties". Om haar taak naar behoren te kunnen vervullen zal de organisatiestructuur van onze volkerenorganisatie radicaal gewijzigd moeten worden. En wel van een ongeloofwaardige organisatie van regeringen die stuk voor stuk primair het eigenbelang laten

prevaleren, tot een mondiaal beleidsorgaan met boven-nationale bevoegdheden dat primair staat voor het Algemeen Belang: "Het behoud van de leefbaarheid van onze planeet".

Een gezaghebbend wereldforum dat opereert onder VN-vlag en op basis van de alom onderschreven mensenrechten en onze fenomenale *know how* op elk terrein., een wereldbeleid van de grond weet te tillen, waarmee de wereldproblemen en het daarmee gepaard gaande onrecht op gepaste wijze kunnen worden aangepakt.

Voor die broodnodige reorganisatie van de VN biedt artikel 109 van het Handvest uitdrukkelijk de mogelijkheid, doordat het spreekt van een algemene conferentie van lidstaten met als doel de herziening van het Handvest. De herziening die automatisch de weg baant voor de broodnodige hervorming van de VN. Daarbij moet met name worden gedacht aan de opheffing van de dictatoriale Veiligheidsraad (vetorecht), met de gelijktijdig overheveling van zijn primaire verantwoordelijkheid voor de handhaving van de internationale vrede en veiligheid naar de Algemene Vergadering. Dit centrale beleidsorgaan kan zich daardoor ontwikkelen van een ongeloofwaardig mondiaal praatcollege tot een gezaghebbend mondiaal daadcollege met boven-nationale bevoegdheden.

Officieel had die VN-hervormingsconferentie al in 1955! moeten plaatsvinden. Máár door krachtig verzet daartegen van de kant van de toenmalige Sovjet-Unie is zij destijds uitgesteld 'tot een daartoe geschikt tijdstip'. Gezien de angstaanjagende en uitzichtloze toestand waarin de wereld verkeert, mede dankzij het verschijnen van Trump op het wereldtoneel als onbedoeld Verlosser van het Godvergeten *fake news*, lijkt mij dat tijdstip meer dan aangebroken."

Reactie van Frans Vermeulen:

"Dag Wouter,

Jouw epistel kan ik volledig onderschrijven.

Wat ik eraan zou willen toevoegen is de weg erheen: welke middelen kunnen we inzetten om het algemeen belang effectief werkzaam te krijgen?

Een grondwet is daarvoor onmisbaar: daarin moet klip en klaar worden verwoord wat het algemeen belang voor iedereen zonder onderscheid inhoudt.

Helaas is de UVRM 1948 onder aanvoering van Eleanor Roosevelt daarvoor onvoldoende. Het is *wishful thinking*; niet verkeerd, maar onvoldoende.

Ze heeft het begrip 'recht' gebruikt zonder de daarbij horende noodzakelijke plichten te vermelden.

De Universele Islamitische Verklaring van Mensenrechten (UIVM, Parijs 19 september 1981) is daarvoor uitermate geschikt.

De islam zet ons met twee voeten op de grond, dit in overeenstemming en harmonie met tora (joods initiatief) en bergrede (christelijk initiatief).

Democratie alleen is onvoldoende. Er is ook een bezieling nodig. Dat jij die hebt is duidelijk, maar die ontbreekt helaas bij instellingen als VN en EU.

Zij willen de problemen instrumenteel oplossen.

Met het woord 'instrumenteel' bedoel ik: structureel gekunsteld, zonder inzet van de menselijke persoon. Puur wetmatig.

Dat spirituele element is absoluut vereist, want het algemeen belang is voor de meeste mensen weinig aantrekkelijk: dat komt hen individueel niet goed uit.

De reden daarvan is dat veel mensen subjectief de wereld in haar geheel, dus inclusief mensheid, zien als een object, zeg maar: als een wingewest.

Een eenvoudig voorbeeld: als ik bij Albert Heijn een brood koop, dan is de situatie zo dat AH een subject is en ik een object.

Ik ben immers voor AH een 'melkkoetje' op het moment dat ik bij hem boodschappen doe.

De hele economie is op die manier een 'object' in handen van hen die aan de knoppen zitten, met name aandeelhouders.

Het is onmogelijk om het algemeen belang te effectueren zolang dit probleem niet is opgelost.

En inderdaad, daar heb je dan die hervormde VN voor nodig die jij zo boeiend beschrijft, dus de cirkel is rond.

Een vicieuze cirkel.

Met dank en groet,

FransV."

Reactie van Frans Micklinghoff

"Beste Wouter,

Zoals in het LD van zaterdag 19 september 2020 ('75 jaar Verenigde Naties, hoe moet het verder?') geschreven, gaat het om de vraag 'Hoe moet de Verenigde Naties verbeteren voor de toekomst?' De VN is thans een tandeloze tijger. In het rapport van het Stimson Center staan tien aanbevelingen voor het verbeteren van de internationale samenwerking. Wanneer we die nu eens omzetten in werkelijkheid lijkt me dat de VN goed uitgerust de komende decennia aankan. De tien aanbevelingen voldoen aan jouw eis, de VN om te bouwen van een ongehoofwaardige organisatie van regeringen die stuk voor stuk primair het eigenbelang laten prevaleren, tot een mondiaal beleidsorgaan met bovenationale bevoegdheden dat primair staat voor het Algemeen Belang; 'Het behoud van de leefbaarheid van onze planeet'. Dat betekent bovenal dat het vetorecht van de permanente leden in de Veiligheidsraad (waar Rusland en China veelvuldig

gebruik van maken) moet worden afgeschaft. Dit wordt al 25 jaar gepoogd, maar steeds getroffen door een veto. Tja, wat daaraan te doen? Wanneer Rusland en China nu eens opstappen (als permanent lid van de Veiligheidsraad) zou dat wel eens dé oplossing kunnen zijn! Soms moet je *out of the box* denken! Wanneer we voortaan met meerderheid van stemmen besluiten kunnen nemen kan de VN zich regenereren.

Hartelijke Groet,

Frans M."

Hare Majesteit de Aarde

Frans Vermeulen

Toen de eerste maanreizigers Neil Armstrong, Buzz Aldrin en Michael Collins aan de terugreis naar de Aarde begonnen, hebben zij iets unieks beleefd: zij zagen voor het eerst de Aarde in haar ongerepte majesteitelijke schoonheid. Nog nooit had iemand de Aarde zo intens gevoeld als "onze Moeder Aarde". Voor het eerst in de geschiedenis kwamen drie mensen weer 'thuis' op Aarde. Het ontlokte aan Collins de uitspraak: "...een edelsteen met zijn groene valleien en nevelige watervallen." Maar hoe 'ongerept' was deze planeet sinds de mensheid de atoombom had uitgevonden en haar geboortegrond steeds meer ging vervuilen?

Het begrip 'Aarde' zoals wij dat kennen, al vanaf de basisschool, namelijk als een bol in de ruimte, bestaat nog niet zo lang. Weliswaar waren er in de oudheid al mensen die de stoutmoedige gedachte koesterden dat de aarde een bolvorm had, maar dit was prematuur en niet wetenschappelijk onderbouwd. Pas Niklas Koppernigk (1473-1543), bij ons bekend als de astronoom Copernicus, kon wetenschappelijk aantonen dat de zon niet om de Aarde draaide, maar andersom: de Aarde rond de zon. Het 'heliocentrisch' zonnestelsel werd een erkend feit, maar Copernicus was wel zo wijs om zijn kennis pas op zijn sterfbed te uiten, dit in tegenstelling tot Galileo Galilei (1564-1642), die het op een conflict met Rome liet aankomen. De RK kerk dwong hem om het 'geocentrisme' te belijden: dus een Aarde die stilstaat. De meeste mensen ervaren nog steeds de Aarde als de vaste grond onder hun voeten en kunnen niet geloven dat onze 'tegenvoeters' in Nieuw-Zeeland vanuit ons gezien "ondersteboven op de Aarde staan".

Die 'copernicaanse omwenteling' heeft ook nog een kwalijk effect gehad: de mensheid ging de Aarde zien als een 'ding', een 'gebruiksvoorwerp'. Het 'goddelijke' was er immers van af en het scheppingsverhaal 'deugde niet'. Het woord 'Aarde' was niet langer een eigennaam, maar een soortnaam. De Aarde was maar één van de negen planeten. Maar gek genoeg werden die andere acht - als vanouds - wél met een echte naam bedacht: Mercurius, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus en Pluto, niet voor niets godennamen uit de Romeinse

oudheid. Het majesteitlijke karakter van de Aarde echter werd niet onderkend.

Een verkeerde bijbeluitleg aangaande Genesis, het eerste bijbelboek, deed ook nog een duit in het zakje. De Statenbijbel (Dordrecht 1618) vertaalde Genesis 1;28 als volgt: "En God zegende hen (*Adam en Eva, FmV*) en zeide tot hen: weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde en onderwerpt haar, en hebt heerschappij over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over al het gedierte dat op de aarde kruipt". Dit werd gelezen als "je kunt met de aarde doen wat je goeddunkt". Gelovigen zagen daar zelfs een goedkeuring van God in. In deze opvatting nodigt de Aarde ons uit om haar te exploiteren.

Er moet wel bedacht worden dat de auteur van Genesis niet wist dat de Aarde een bol is. Met het woord 'aarde' bedoelde hij 'rode kleigrond', 'vruchtbare bodem'. De bijbel ziet de Aarde als geocentrisch. Genesis 2 verhaalt dat God uit deze 'rode klei' de mens schiep.

Dus de bijbel erkent het nauwe verband tussen de mens en de Aarde, toevallig ook een wetenschappelijk feit, maar daar was het de auteur uiteraard niet om te doen. Hij wilde getuigen van Gods goedheid door de mens een 'vaste woonplaats' te geven in een paradijselijke tuin: de Aarde.

Het hielp niet: in de eeuwen na de copernicaanse omwenteling hebben vele generaties de Aarde uitgebuit, 'geconfisqueerd', ingepikt. Het kolonialisme is daar mede uit geboren.

De natuurwetenschap werd lange tijd door velen gezien als een "correctie" op bijbelse "onwetendheid." Alsof de bijbel zich bezighoudt met natuurwetenschap! De ontwikkeling van de technologie versterkte het idee van de "bruikbaarheid" van de Aarde. Niet God, maar de mens ontpopte zich als "schepper". De Aarde zou in die visie een 'facelift' moeten ondergaan om te worden tot het ideale paradijs van de moderne mens.

Hoe het gelopen is, weten we intussen: het gaat met de Aarde bergafwaarts, precies door toedoen van de mens. Het is daarom nodig om een totaal nieuwe kijk op de Aarde te ontwikkelen. Om te beginnen door voortaan altijd het woord Aarde met een hoofdletter te schrijven. Veel mensen doen dat al.

Zelf zie ik vier redenen om dat te doen:

1. 'Aarde' is geen soortnaam, maar een eigennaam, zoals de andere planeten.
2. Het is 'onze moeder Aarde' in figuurlijke zin, zoals de astronauten haar zagen.
3. Zij is ons 'thuis' en de mensheid is een 'gezin' dat op Aarde 'woont'.
4. Het is ook 'onze vorstin' in figuurlijke zin: "Hare Majesteit de Aarde".

Het gaat om Gods Privé-Eigendom, bedoeld als een 'tuin' om in te wonen. Daarmee bevestig ik de verhalen in de bijbel als een boodschap voor moderne mensen. Wij moeten ophouden de Aarde te bezoedelen en te denken dat wij de Aarde bezitten.

Gelijk het leven is de natuur doel op zich

Wouter ter Heide, lid van de WFBN

Zo langzamerhand ben ik tot de overtuiging gekomen dat de salonfähige opvatting dat de natuur geen bedoelingen heeft indruist tegen het gezonde verstand en daarmee de waarheid geweld aandoet. Niet alleen omdat het begrip bedoeling inherent is aan al wat leeft, maar ook omdat wij - dankzij ons bewustzijn - ons 'als mens' heel goed realiseren dat wij in het geheel geen doel- of zinloos rardertje zijn, hoe pretentius dat ook klinkt.

Van pretentie is hier echter geen sprake. Wél van gezond verstand, aangezien bedoeling iets is dat vooraf noch achteraf op het leven (dus ook op dat van ons) is geplakt, maar er zowel van oudsher als van nature inherent aan is. Vraag is alleen hoe die innige verbondenheid met al wat leeft, in praktijk gebracht dient te worden, ofwel politiek van het juiste beslag moet worden voorzien.

Gelukkig kan daar geen enkel misverstand meer over bestaan, omdat zo langzamerhand duidelijk wordt dat niets op zichzelf bestaat, maar alles met alles nauw samenhangt. Sterker, op mysterieuze wijze innig met elkaar verbonden is. Die innige verbondenheid nu, leent zich politiek gesproken maar voor één alomvattende (niet aan plaats- en tijdgebonden) politieke vertaling: "Eenheid in Verscheidenheid".

Om dat ene punt met elkaar te bereiken zal er begrijpelijkerwijs een radicale punt gezet moeten worden achter het hoogmoedige dualistische denken, waaraan ons partijpolitieke stelsel en de daaruit voortvloeiende uitzichtloze maatschappelijke tweedeling (waarvan de VS het ultieme voorbeeld zijn) zijn bestaan te danken heeft. Voor de erkenning van dat onzichtbare evolutionaire omslagpunt, waar wij in feite geen enkele invloed op hebben, zullen onze vroege Haagse vaders er alleen oog voor moeten krijgen dat 'Denken' (met een hoofdletter) zowel een magische als een Aardse kant heeft, ofwel gekenmerkt wordt door zowel linkse als rechtse trekken. Kanten en trekken die wel te onderscheiden maar niet te scheiden zijn. met alle verstrekkende en diepingrijpende politieke consequenties van dien. Zowel wat het (eenheids-)bestel betreft als het daarvan afgeleide (eenheids-)beleid.

Kortom, hoog tijd dat onze wereldlijke en geestelijke leiders bij zinnen komen. Hun fictieve strijdbijlen begraven en de koppen bij elkaar steken ter realisering van het ultieme doel: "De realisering van een (wereld-)beleid dat draait om het behoud van de leefbaarheid van onze planeet". Niet alleen in ons eigen belang, maar bovenal in dat van onze eerste zorg, ons nageslacht en in het verlengde daarvan: "Al Wat Leeft". Simpelweg: "De taak van onze tijd!".

Opstand en/of revolutie?

Frans H. Micklinghoff

De bestorming van het Capitool staat U wellicht nog op het netvlies gegrift. De rellen aan het begin van het instellen de avondklok hebben daar niets mee te maken. De betogingen in Moskou naar aanleiding van de arrestatie van de belangrijkste oppositieleider zijn ook weer van een andere orde. Wat is het verschil, wat zijn de overeenkomsten?

Rotzooi trappers

Na vier jaar Donald Trump en zijn overduidelijk verlies was het duidelijk dat deze president zijn verkiezingsnederlaag niet kon incasseren. In feite suggereerde hij slechts iets vaags, waardoor zijn aanhangers dachten dat hij hen opriep het Capitool te bestormen 'om orde op zaken te stellen'. Dit was allemaal echt geen revolutie. Wat we zagen valt in de categorie van 'een relletje' gepleegd door wat warhoofden die al maanden gehersenspoeld op het verkeerde been waren gezet.

Zo ongeveer in dezelfde categorie vallen de avondklokrellen in ons land. Onder het motto van 'we willen geen avondklok' en 'wij komen op voor die arme winkeliers waar het water tot de lippen staat' werden de ruiten van die arme winkeliers ingegooid en de inventaris vernield/geroofd. Ook hier is absoluut geen sprake van opstand of revolutie. Nee, die ziet er echt heel anders uit!

Lont in het kruidvat

Enkele jaren geleden kwam een straatverkoper in Tunesië in conflict met de politie en dit incident bleek de smeulende lont in een kruidvat. De bevolking kwam in opstand tegen de zittende regering. Gevolgd door nog enkele volksoptstanden, waarvan die in Egypte het meeste in het oog liep. Dat geheel staat nu te boek als de Arabische lenterevolutie. Meerdere regeringen konden hun biezen pakken. Dat is opstand, revolutie!

In de afgelopen twee jaar zagen we de (paraplu) protesten in Hongkong, de opstand van de *gilets jaunes* (gele hesjes) in Frankrijk, van de Catalanen tegen het Madrileense centraal gezag en straatprotesten in Libanon en Irak. Willen we die protesten onder een noemer brengen dan komen we uit bij een diepe onvrede met het systeem waarin de mensen leven waarbij een politieke elite de macht in handen heeft en weigert naar de burgers te luisteren. Maar de bekende druppel die de emmer doet overlopen verschilt per opstand. Een duurder metrokaartje bracht in Chili miljoenen op de been. In Libanon was dat een WhatsApp-belasting. In Hongkong de uitleveringswet. In Catalonië, Irak, Haïti, Bolivia, Rusland, Brazilië, Algerije, Ecuador, Venezuela, Zimbabwe, Frankrijk, Soedan of Egypte, overall is de aanleiding om in opstand te komen een andere.

Roerig decennium

De secretaris-generaal van de VN Antonio Guterres ziet een gemeenschappelijke noemer: 'het gevoel dat men onder extreme financiële druk staat, ongelijkheid, corruptie en sterke aantasting van de vrijheid (van meningsuiting)'. Is er nog meer gemeenschappelijk in deze protesten te ontdekken? Het zijn veelal hoogopgeleide jongeren

die het voortouw nemen. Bij de meeste protesten gaat het om het inperken van economische of politieke vrijheden. In Soedan eisten één miljoen demonstranten het einde van het militair regime en kregen dat voorelkaar. In Algerije (meer dan drie miljoen demonstranten op de been) stapte de vegeterende president Bouteflika op. Maar in Rusland en Brazilië blijven de bekritiseerde regimes stevig plakken op hun zetels. Zeker, in de afgelopen tien jaar zijn er meer massademonstraties geweest dan in welk decennium van de vorige eeuw!

Regels voor succes

Wat kunnen we van deze massaprotesten leren? Massa is gewicht. Hoe groter en diverser een protestbeweging is, hoe groter de kans op succes. Massabewegingen krijgen vrijwel altijd te maken met staatsgeweld. Als zij die beantwoorden met tegengeweld daalt de kans op succes. Niet-gewelddadige bewegingen krijgen veel meer mensen op de been dan gewelddadige. Protestbewegingen die telkens nieuwe vormen van protest bedenken hebben het meeste succes. En zonder de sympathie van velen die niet protesteren en de warme sympathie van andere belangrijke groepen in de maatschappij is er weinig kans op slagen.

En nu, wij Nederlanders in dit land dat zijn oorsprong heeft door een opstand tegen het Spaanse gezag (via de Acte van Verlatinghe), waar de door Jelle Troelstra zo gehoopte revolutie bij gebrek aan bijval werd afgelast, zou daar een poging tot revolutie nog een kans van slagen hebben? Misschien is dat voortdurend polderen, wat we dagelijks doen, wel heel erg revolutionair en beseffen we dat nu nog niet omdat we er middenin en bovenop zitten.

“Bescherm de rechtsstaat tegen de democratie!”

Frans M. Vermeulen

Onder deze titel publiceerde Bert van Roermund, emeritus professor rechtsfilosofie aan de Tilburgse universiteit, een helder artikel in BN/DeStem van donderdag 21 januari jl. Een prikkelende titel, gezien het feit dat de meeste leden van de WFBN doorgaans voluit de lof zingen van de democratie, zozeer dat ze als een panacee wordt gezien voor de wereldproblematiek in de breedste zin van het woord. Het volk zou het bij voorbaat beter weten dan welke andere instantie: het volk als een collectiviteit van ervaringsdeskundigen.

Nou, nee dus! We hebben bijvoorbeeld de ervaring van de Republiek van Weimar, een jonge democratie die na vijftien jaar de geest gaf. De kwetsbaarheid van de democratie is uitvoerig beschreven in het proefschrift van Bastiaan Rijpkema. Ook David van Reybrouck liet al veel eerder weten weinig op te hebben met onze vertrouwde parlementaire praktijken.

Oorzaak: de onbetrouwbaarheid van ‘het volk’ en van zijn politieke partijen. Het meest recente bewijs: de volksopstand in de USA van 6 januari jl. en de recente uitbarstingen van woede en geweld in diverse Nederlandse gemeenten. ‘Volk’ is een gevaarlijk woord, een eldorado voor demagogen.

Democratie is een fenomeen met een januskop: twee gezichten, plus en min. Bert van Roermund vindt dat de rechtsstaat tegen de democratie beschermd moet worden. Dat impliceert dat de kiezer moreel verplicht is om de vele bestaande vormen van democratie kritisch tegen het licht te houden. Voor euforie is sowieso geen plaats. De ijver waarmee de WFM en de WFBN de ontwikkelingen aangaande de UNPA volgen, wijst op de aanwezigheid van een naïeve geest. De les van de Republiek van Weimar functioneert helaas niet bij onze federalisten. Ik laat daarom enkele citaten volgen uit het artikel:

“Het rapport ‘Ongekend Onrecht’ legt de vinger op een wonde plek van de Nederlandse politiek.” “De val van het kabinet was dan ook onvermijdelijk, al hebben de Staten-Generaal minstens zoveel boter op het hoofd.” “Want het probleem is niet alleen dat de grondslagen van de rechtsstaat over verschillende regeringsperiodes zijn geschonden, maar dat de betrokkenen niet het constitutionele benul hadden om het op te merken.” De daadkracht waarmee allerlei ‘verbeteringen’ worden aangedragen doet geen recht aan de constatering van de Commissie-Van Dam, aldus Bert van Roermund. “Ze komt voort uit het probleem waar de commissie het in wezen over heeft: als de instellingen van onze democratie de rechtsstaat eendrachtig onder druk zetten, hebben burgers het nakijken.”

Onder druk van de publieke opinie doet de regering nu ineens een flinke ruk in de tegenovergestelde richting: ‘volstrekke openheid’ is nu het parool. Maar dat is net zo slecht als de Rutte-doctrine, aldus Van Roermund.

Transparantie is niet gediend met het openbaar maken van wat in vertrouwen tegen elkaar wordt gezegd. “Wobben” is net zo fout als informatie achterhouden. “De constitutionele boetedoening gaat niet ver genoeg”, zegt de rechtsfilosoof. Zeggen dat “de rechtsstaat er in de eerste plaats is om de burgers te beschermen tegen de overheid”, lijkt mooi, maar is bedenkelijk als de overheid zich niet aan de wet houdt in haar ijver om de burgers te beschermen. Het gaat dus ook om de aard van die bescherming, anders raken de burgers door het gedrag van de overheid van de regen in de drup. Als we de schrijver goed begrijpen is de constitutie er niet om de overheid aan macht te helpen, maar om een mogelijkheid van *checks and balances* te creëren die vervolgens moet kunnen worden uitgelegd aan de burgers en consequent toegepast, ook als dat in het nadeel is van bijvoorbeeld een premier. Welnu: dat is parlementaire openheid! Want niemand staat boven de wet, ook een premier, ook een koning niet. Maar dat hebben we Rutte nog niet horen zeggen in de kinderopvangtoeslagaffaire.

Er is dus op de eerste plaats een bezinning nodig over de verhouding tussen de rechtsstaat en haar democratische praktijken, getoetst aan de grondwet. Onze demissionaire regering hapt te gretig in de richting van ‘maatregelen’, blijkbaar om die moeilijke bezinning te ontlopen. “Strenge wetgeving” wordt nu gepropageerd in de richting van de belastingdienst, die als zondebok dient om de echte discussie uit de weg te gaan. Van Roermund constateert een ernstige misvatting over datgene wat eigenlijk een component van de rechtsstaat is, namelijk: *vertegenwoordiging van het volk dat zichzelf de wet stelt*. Onze ministers en onze volksvertegenwoordigers blijven hardnekkig van mening dat ze ‘voor de stoet uit moeten lopen’. Het kwaad zit dus veel dieper dan we dachten.

Is een nieuwe wereldoorlog onvermijdelijk?

Frans H. Micklinghoff

In 2020 verscheen het boek 'De onvermijdelijkheid van een nieuwe wereldoorlog' van Ingo Piepers bij uitgeverij Prometheus (Amsterdam, 344 blz., ISBN 978 90 440 4561 3). Dit boek is het resultaat van twintig jaar onderzoek. Ingo Piepers, officier bij het Korps Mariniers, werd in 1995 uitgezonden naar Bosnië als commandant van de Rapid Reaction Force van de Verenigde Naties, die de beëindiging van de omsingeling van Sarajevo bewerkstelligde, waardoor het Verdrag van Dayton in december 1995 kon worden bereikt.

Er bestaat bepaald geen gebrek aan boeken en instituten die zich bezig houden met oorlog en oorlogvoering. Er wordt nog steeds oorlog gevoerd en blijkbaar hebben we ons erbij neergelegd dat dit zo is. Ingo Piepers onderzoekt in dit boek de oorlogsdynamiek van het internationaal systeem en gebruikt de wetenschappelijke onderzoeksmethode en harde data waarin karakteristieken van oorlogen zijn vastgelegd.

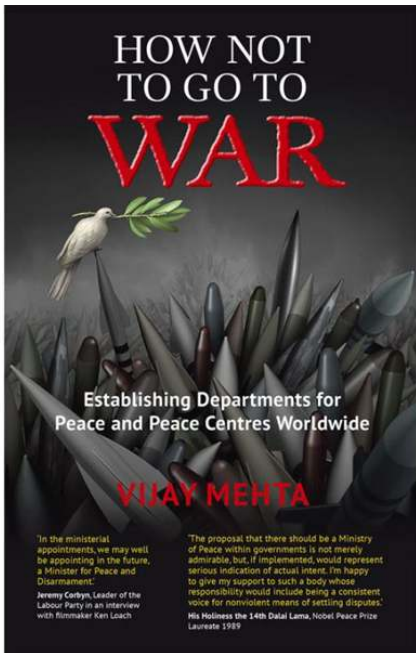
In 2006 verscheen zijn proefschrift met de titel *Dynamiek en ontwikkeling van het internationaal systeem: een complexiteitsperspectief*. In dit proefschrift onderzoekt en beschrijft hij patronen in de oorlogsdynamiek aan de hand van harde data. Was dat proefschrift weinig toegankelijk door het onvermijdelijke gebruik van veel technische termen, het nu voorliggende boek is meer toegankelijk en geactualiseerd. Piepers sleept er andere wetenschappelijke disciplines bij (zoals de politieke wetenschappen), combineert diverse inzichten om tot theorievorming te

komen en stelt zich herhaaldelijk de vraag of het ook 'anders' kan, toegespitst op de vraag of een volgende wereldoorlog onvermijdelijk is. De gebruikte onderzoeksmethoden en resultaten openen een deur naar nieuwe inzichten en stimuleren de discussie over de oorlogsdynamiek en de ontwikkeling van statensystemen. En vooral met betrekking tot die ontwikkeling van statensystemen komt het belang van kennisname van dit boek voor de Wereldfederalisten om de hoek kijken. Wat is oorlog en wat weten we eigenlijk over oorlog zijn de eerste twee onderwerpen waar Piepers probeert antwoord op te geven. Het internationale systeem en de rivaliteit tussen de grootmachten ligt nu eenmaal aan de basis van conflicten die uitmondten in oorlog(en). Van het grootste belang is zijn beschrijving van de oorlogscyclus: 1480-1945. Maar zijn analyse van de wereld na 1945 (Koude oorlog, de val van de Berlijnse Muur) moet men gelezen hebben wil men over het bereiken van wereldvrede kunnen meepraten. Wat kunnen en moeten we hier nu mee? is het laatste hoofdstuk. Daarin bespreekt hij een aantal algemene inzichten, zoals de beperking van onze vrije wil en onze keuzevrijheid, alsook waarschuwingssignalen die we zouden kunnen gebruiken om de in hoge mate voorspelbare oorlogsdynamiek van het systeem te monitoren. En als we niets doen, dit boek niet lezen en de lessen negeren dan ... vult u zelf maar in. Dit boek moet iedere Wereldfederalist gelezen hebben voordat er verder wordt gesproken wat de wereldfederalisten moeten doen. Ofwel: vijf (5) sterren!

How not to go to war

te koop via www.unitingforpeace.com en online boekverkopers.

Auteur: Vijay Mehta, Uitgever: New Internationalist Publications Ltd, Engels Paperback, 9781780265223, maart

Samenvatting

Oorlog is geïnstitutionaliseerd. Grote militaire industrieën zorgen ervoor dat elke oude generatie oorlogsprofiteurs wordt vervangen door een nieuwe. Admirala's, generaals en hoge defensieambtenaren eisen dat er jaarlijks miljarden dollars uit de schatkist naar wapenbedrijven gaat. Mensen wier loopbaan afhankelijk is van de cyclus van wapens en oorlogvoering, voeren aan dat elke onderbreking of vermindering van de financiering een vorm van verraad of nationale vernedering is. Gemanipuleerd door gevestigde belangen, rechtvaardigen de reguliere media hogere militaire uitgaven met een valse oproep tot patriotisme. In 2017 besteedde de wereld \$ 1,7 biljoen aan zijn geüniformeerde jagers. Dat komt overeen met ongeveer duizend dollar per gezin op aarde. En al deze wapens hebben de wereld niet vrediger gemaakt.

In 2015 kostte geweld de wereldeconomie zo'n 14 biljoen dollar, een stijging van 15% ten opzichte van 2008. Daar komt bij de escalerende ongelijkheid, hongersnood, vervuiling, ziekte, ineenstorting van openbare diensten, milieuschade en klimaatverandering als gevolg van oorlog. Instellingen blijven bestaan. Ze kunnen langer meegaan dan de mensen die ze hebben gemaakt.

De vraag in dit boek is: Hoe kan vrede worden geïnstitutionaliseerd? Het boek stelt dat oorlogsinstellingen moeten worden gekoppeld aan vredesinstellingen. Voor elke afdeling van defensie moet er een afdeling van vrede zijn

die openbare middelen toewijst om geweld en militarisme te voorkomen, door preventieve conflictoplossing in plaats van te wachten tot een escalatie om er vervolgens geweld tegen in te zetten.

Zodanige vredesafdelingen zullen zich onderscheiden van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Ontwikkeling, aangezien ze anders in het gedrang komen door spionage en exportbevordering. Door vredescentra te openen in elke stad, stad en dorp, kan geweld worden ingeperkt en een cultuur van vrede worden bevorderd.

Essentieel voor dit alles is de dringende behoefte aan geïnstitutionaliseerde vrede - een netwerk van zelfvoorzienende vredescentra en sociale ondernemingen / bedrijven, vredesafdelingen van de overheid en journalistiek die vrede als kerntaak hebben, op dezelfde wijze als wapenfabrikanten en ministeries van Defensie conflict en gebruik van geweld institutionaliseren.

Het boek laat zien hoe de oprichting van afdelingen van vrede en vredescentra wereldwijd zal leiden tot een besparing van miljarden dollars die overheden in plaats daarvan kunnen gebruiken voor het creëren van banen, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en vredesopbouw. Alleen door vrede op vele niveaus van de samenleving te institutionaliseren, kan de vredesbeweging krachtig genoeg worden om de vele commerciële en formele netwerken die een gevestigd belang hebben bij gewapend geweld het hoofd bieden. Een betere wereld kent minder geweld en oorlog. Dat is wat dit boek wil bereiken. Het is nu tijd voor actie.

De wereld na de coronapandemie

Frans H. Micklinghoff

Waar gaat de wereld naar toe? Hoe ziet de wereld eruit als we het Covid-19 virus hebben uitgebannen? Kloppen onze cijfers nog wel voor wat we kunnen verwachten in 2030 of 2050? Heeft deze wereldwijde gezondheids crisis ons op andere gedachten, een andere aanpak gebracht? Hebben we wat geleerd van deze crisis?

De bestrijding gelukt? En dan?

De eerste vraag die we in dit kader moeten stellen is of we dit rondwarende covid-19 virus, inclusief al zijn varianten, ooit wel helemaal kunnen uitroeien. Dit virus blijkt gemakkelijk varianten te kunnen reproducieren en de verwachting is dat er naast het Britse en Zuid-Afrikaanse er nog vele varianten zullen volgen. Of de huidige vaccins daartegen de juiste wapens zijn is de vraag. Zeer waarschijnlijk zullen we in de komende jaren naast de jaarlijkse anti-griep prik ook een nieuwe (aan de dan circulerende variant aangepaste) anti-coronaprik moeten halen. En zullen er regelmatig plotse uitbraken plaatsvinden in gemeenschappen die principieel niet gevaccineerd willen worden. Kortom, we zullen moeten leren leven met vele varianten van het influenzavirus ook leren leven met telkens opvlammende coronavirusvarianten. Dat zal zo zijn gevolgen hebben voor de gezondheidszorg. Die zal duurder worden. Er zal daar gewerkt moeten worden aan méér capaciteit. En vooral moet er voor worden gezorgd niet te afhankelijk te worden van producten die aan de andere kant van de wereld worden geproduceerd. Want als het mis gaat en de containerschepen niet varen en vliegtuigen niet opstijgen dan sta je snel met lege handen. Dat is de eerste les die we hebben geleerd.

Begin van het einde?

Daarnaast hebben we het (binnenkort of al in alle brievenbussen te vinden) geschrift *Eyeopener* van de rondreizende evangelist Jaap Dieleman (66) uit Zeewolde. Hij ziet corona als een voorbode van de 'eindtijd' en het vaccin als een 'paard van Troje'. Jaap Dieleman wijst naar het Bijbelboek "Openbaringen". Volgens de hoogleraar Nieuwe Testament Bert Jan Lietart Peerbolte (VU), kenner van het boek 'Openbaringen', maakt evangelist Dieleman een volkomen verkeerde interpretatie. "Er gaat geen crisis voorbij of er wordt weer gewezen op 'Openbaringen' en 'het teken van het Beest', want het einde der tijden is nu toch echt aangebroken. Is de crisis voorbij dan is iedereen die voorspelling weer vergeten. Het boek 'Openbaringen' is geschreven in de eerste eeuw na Christus en beschrijft de verwickelingen in die tijd met de Romeinse keizer", aldus Peerbolte. Kortom: 'Openbaringen' is geen spoorboekje voor wat ons te wachten staat.

Maar ons staat wel wat te wachten! Absoluut ongelovige wetenschappers wijzen erop dat wanneer de corona-stofwolken zijn opgetrokken zal blijken dat we in een grote economische crisis verkeren. Zij wijzen er dan op dat dergelijke economische crisissen altijd gevolgd worden door een grote (wereld-)oorlog. Zie verder hiervoor het artikel over het boek van Ingo Piepers 'De onvermijdelijkheid van een nieuwe wereldoorlog', p.30 van dit blad.

De klimaatcrisis

Wanneer iedereen is gevaccineerd en we de draad (van ons 'vroegere' leventje) weer oppakken is er niet veel veranderd aan de uitdagingen waarvoor we staan. Zoals de klimaatcrisis. Laten we slechts één aspect daaruit lichten: de zeespiegelstijging. Zeespiegelstijging? Kan een Nederlander niet verontrusten. Want hij denkt aan de Deltawerken en heeft vertrouwen dat de waterbouwkundigen van Delft daar wel een oplossing voor vinden. Hogere dijken? Maar Miami? Die stad ligt er nu mooi bij met indrukwekkende wolkenkrabbers. Maar valt niet meer te redden. Miami had daar nooit gebouwd mogen worden op die kalksteenbodem, want die ondergrond is te poreus. Die kust beschermen met een dijk is onmogelijk. Een lange termijn oplossing is er niet. De verwachting is dat Miami wel voor 2050 moet worden ontruimd. Tegen die tijd zullen zelfs de ogen van de klimaatontkenners en Trumpisten wel geopend zijn. Eenzelfde toekomst wacht Jakarta. De regering van Indonesië wil de stad verplaatsen naar hoger gelegen delen. Tenminste, het ziet er naar uit dat de regering en wat *happy few* verhuizen en de rest van de hoofdstad het maar moet uitzoeken, tot het water hen letterlijk aan de lippen staat.

Foto: Matthew Hume op *Unsplash*

Dat je steden als Miami, Jakarta, Amsterdam, New York en Gouda naar een hoger gelegen plaats moet verhuizen wil blijkbaar bij niemand neerdalen, totdat het water door de straten klotst en het te laat is. Het zet ons niet aan tot actie. De zeespiegelstijging lijkt een ver-van-mijn-bed show. Blijkbaar kan de mensheid zoets (nog abstract) als een klimaatcrisis niet bevatten. Het overstijgt ons voorstellingsvermogen. Misschien kan alleen een ramp ons wakker schudden.

Greta en de kinderen

Maar die kinderen dan die demonstreerden rond de Vijverberg? En dat meisje Greta die de VN toesprak? En we scheiden toch al ons afval! Flessen in de flessenbak, oud-papier in de papierbak! En de uitstoot van onze auto voldoet aan de norm.

En dat klimaatverdrag van Parijs dan? Allemaal mooi, maar allemaal loze verklaringen, want op alle goede voornemens (die niet gehaald worden) staan geen sancties. En welke wereldregering (VN?) legt wie dan die sancties op? Ja, na ons de zondvloed, is thans zo ongeveer de algemene houding. Maar ja, iedereen verklaarde Noach voor gek terwijl hij timmerde aan zijn Ark. Tot het begon te regenen en het te laat was.

De feiten

Vijftig miljoen Europeanen leven in laaggelegen kustgebieden. Volgens het IPCC, het klimaatpanel van de VN, zal in 2100 de zeespiegel met 84 cm zijn gestegen als de uitstoot van broeikasgassen door de mens onverminderd blijft doorgaan. Maar volgens veel deskundigen heeft het IPCC de gevolgen van de smeltprocessen op Groenland en Antarctica onvoldoende meegenomen en staat de zeespiegel in 2100 ruim 2 meter hoger. Dan past de vraag waarom we in Nederland nog 1 miljoen huizen erbij moeten bouwen en niet eerst of gelijktijdig alle dijken met 4 meter verhogen? Of: waarom bouwen we die miljoen Nederlandse huizen die er tussen 2022 en 2030 moeten komen voor Nederlanders niet op de Duitse hoogvlakte? Hoe vaak de kinderen ook rond de Hofvijver demonstreren (maar nu even niet, straks weer wel), hoe vaak Greta de VN en de wereldleiders in Davos ook toespreekt, het kwartje blijkt niet te vallen dat het roer radicaal om moet.

Oplossingen? Oplossingen!

Zijn er oplossingen? Deels. Soms is het een kwestie van procederen. Zoals enkele omwonenden van Tata Steel (De vroegere Hoogovens te IJmuiden) dat doen, omdat daar beduidend meer longkanker voorkomt. Misschien dat de rechter het productieproces (en de uitstoot van schadelijke stoffen) stil legt? Of bepaalt dat Tata nu fors moet betalen voor de gevolgen van de uitstoot en dan doorgaan met produceren verliesgevend wordt? Of neemt de politiek ooit het ferme besluit dat de boeren binnen drie jaar moeten gaan naar nul (0!!) uitstoot van stikstof en andere kwalijke gassen? En dan gelijk belasting heffen op kerosine! Waardoor vliegen duurder wordt. Zoals het er nu naar uitziet zal KLM sowieso fors inkrimpen. De vraag is nu of het niet verstandiger is de miljarden die worden gespendeerd aan het in de benen houden van KLM niet beter besteedt kunnen worden aan hoge snelheidstreinen naar Berlijn, Rome en Londen! En of we in plaats van voor miljarden windmolens en zonneparken te bouwen het niet verstandiger is wat kleine, snel te bouwen, atoomreactoren te bouwen, zodat we alle met kolen en biomassa (=versnipperde bomen) gestookte energiecentrales kunnen sluiten? Maar als we op mondiaal niveau besluiten dat er geen vierkante meter tropisch regenwoud meer gekapt (of in brand gestoken) mag worden, wie o wie kan dat afdwingen in de landen die dit betreft?? Maar de alles bepalende vraag is: als we dat allemaal besluiten, hoe

krijgen we het dan voor elkaar dat ook alle andere Europese landen meedoen? Dat wij gezamenlijk de bocht nemen? Dat de gehele wereld de bocht neemt naar een eerlijker, rechtvaardige en niet vervuilende wereldeconomie? En dat alles graag voordat de wereld kraakt en piept in al haar voegen en de oplopende spanningen tot een explosie komt in een wereldconflict dat zijn weerga niet kent.

Onze core business?

Terecht kunt u de vraag stellen wat dit alles met het Wereld Federalisme te maken heeft. Simpel gezegd: de toekomst van onze wereld is de *core business* van de WFBN!

Eén ding is zeker: alle rapporten die de toekomst van deze wereld beschrijven en dateren van voor het jaar 2020 kunnen de prullenbak in. De pandemie heeft er wereldwijd diep ingehakt en de spanningen tussen een aantal wereldmachten zijn verder opgelopen. Denk aan de totaal onberekenbare dictator van Noord-Korea Kim Yoen-Il, aan China dat Hongkong en Taiwan wil inlijven ('Heim ins Reich!') en de aanleg van Zijderoute als vorm van lichte kolonisering, aan de voortdurend sluimerend brandhaard in het Nabije Oosten (Iran, Israël, de Palestijnen), aan de absoluut nog niet verslagen IS (en de Taliban in Afghanistan) en de voortdurende spanningen tussen India en Pakistan, en tenslotte de sluimerende en soms hoog oplopende spanningen in en tussen Rusland en zijn vazalstaten.

Door de maandenlange stillegging van de wereldeconomie zijn we wereldwijd en vooral in het westen (Europa en Amerika) sterk verarmd en hebben niet meer dat kapitaal om overal de dijken te verhogen. Dus moeten we wat anders verzinnen. Zoals wereldwijde regels opstellen voor de maximale vervuilende uitstoot van auto's, industrieën en schepen. Met daaraan gekoppeld een strikt tijdspad en zware sancties en boetes die worden opgelegd door een wereldautoriteit. En dan heeft de stem van de WFBN heel wat in de melk te brokkelen. Dan past de vraag of de huidige VN wel berekend is voor de taken die op haar afkomen. Dan past ook de vraag of we, buiten bestaande structuren en lijntjes moeten denken en de oplossing moeten zoeken. Daarom onderstaand de weergave van de slotconclusie zoals opgenomen in Ingo Piepers boek 'De onvermijdelijkheid van een nieuwe wereldoorlog'. Want beter goed 'geciteerd', dan zelf slecht bedacht!

Citaat:

"Het is te overwegen om in navolging van het *International Panel for Climate Change* (IPCC) een soortgelijk panel te organiseren voor deze problematiek: een Internationaal Panel voor de Reorganisatie van het Mondiale Systeem (IPRMS), waarbij oorlog en oorlogsdynamiek, en daarmee samenhangende factoren en oorlogsdynamiek, en daarmee samenhangende factoren en condities, zoals bevolkingsgroei, maar ook klimaatverandering, armoedebestrijding et cetera integraal worden onderzocht, in een poging de oorlogsval te doorbreken en een andere manier voor spanningsregulering te ontwikkelen.

Ook de werkgroepen van het IPCC kunnen als voorbeeld dienen voor een op te richten IPRMS; een werkgroep die

zich richt op de (natuurkundige) wetenschappelijke basis van de ontwikkeling van het systeem en de rol die oorlogsdynamiek daarbij onder andere speelt; een werkgroep die kijkt naar de kwetsbaarheid van samenlevingen, staten en het statensysteem voor spanningen en oorlogsactiviteiten; een derde werkgroep die zich richt op de beperkingen van de effecten van spanningen en oorlog; een vierde werkgroep die zich richt op nieuwe vormen van regulering en de wijze waarop het mondiale statensysteem weer in evenwicht kan worden gebracht. Hierbij gaat het om de vraag: hoe passen we de huidige – inmiddels achterhaalde – internationale orde aan zonder dat daartoe een systeemoorlog noodzakelijk is?

Onderdeel van die nieuwe (vorm van) regulering zou ook een Mondiaal Handvest moeten zijn, in navolging van het Atlantisch Handvest, dat goed heeft gewerkt. Daarmee wordt perspectief geboden, want in zo'n handvest worden doelen vastgelegd waar mensen, gemeenschappen, bedrijven en staten zich achter kunnen scharen en op kunnen richten. Op die manier kunnen we gezamenlijk gericht toewerken naar een levensvatbare toekomst.

Belangrijke doelen in dat Mondiale Handvest moeten gaan over armoedebestrijding, betere beheersing van de bevolkingsgroei, de (nieuwe) rol van de staat of een plaatsvervanger daarvan, en het internationale beheer van natuurlijke hulpbronnen en kritieke ecologische voorzieningen, zoals het Amazonegebied en onze atmosfeer.

Met de automatische piloot – een dissipatieve structuur – gaan we het niet redden; het is nu hoog tijd dat we zelf onze toekomst vorm gaan geven, door de speelruimte die we nog hebben te vergroten en beter te benutten”.

Conclusie:

U kunt dat hierboven aangehaald citaat lezen in Ingo Piepers boek, maar wel nadat u eerst 310 pagina's heb doorgeworsteld. Tegen zijn conclusie, dat we naar een grote *collaps* strompelen als we niet echt het roer omgooien, heb ik niets aan te voeren. Met een beetje knutselen aan een beter functionerende Verenigde Naties komen we er echt niet.

Slechts een werkelijk functionerende wereldregering kan de ondergang of het totale verval van de planeet Aarde nog voorkomen (anders krijgen de Bijbelvorsers alsnog hun gelijk!).

In dit stadium moet en mag het principe en de praktijk van het federalisme serieus als oplossing niet langer als gedachtespinsel van geitenwollensokken hippies en wereldvreemde idealisten ter zijde worden geschoven. Samengevat: in een Wereld georganiseerd naar federalistische principes kunnen we gezamenlijk de op ons afstormende problemen het hoofd bieden, zodat onze achterkleinkinderen straks in vrede op een leefbare Aarde kunnen vertoeven! Het is nu, NU OF NOOIT! Ofwel: *to be, or not to be ...*

Fratelli Tutti, een utopie?

Sieuwert Haverhoek (1945) was een van de eerste lectoren voor Duurzaam Ondernemen in Nederland. Eens was hij voorganger in een Evangelische Gemeente. Nu vertaalt hij de verboden werken van de schrijver Lev Tolstoj en geeft daar lezingen over: sieuwert.haverhoek@gmail.com

Mijn buurman van 84 heeft als kind in een Jappenkamp gezeten. Over die periode vertelt hij al 20 jaar op middelbare scholen. Hij besluit zijn verhaal met: Toen mijn moeder stervende was van honger en malaria tropica zei ze tegen mij: Adje, je mag ze niet haten hoor, want we zijn allemaal kinderen van één Vader!

Daaraan moest ik denken toen ik kennisnam van de nieuwe pauselijke encycliek *Fratelli Tutti* (Allen zijn broeders en zusters). Kennelijk was in deze moeder nog een levend besef aanwezig dat alle mensen gelijkwaardig zijn ongeacht wat ze elkaar aandoen.

De droom van paus Franciscus betreft een wereld waarin vluchtelingen niet langer worden genegeerd, de doodstraf niet langer bestaat, geen oorlog meer wordt gevoerd, het leefmilieu voor de winst gaat, de kloof tussen arm en rijk bijna verdwijnt en mensen elkaar als broeders en zusters zien. Ieder weldenkend mens zal met het ideaal van de paus instemmen en zal zelfs bereid zijn om een steentje daaraan bij te dragen. De meeste mensen deugen immers. De vraag is alleen: hoe kunnen deze vijf idealen worden verwezenlijkt? Wat moeten en kunnen we concreet doen? Helaas gaat de paus daar niet verder op in. Dat is aan de politiek, zeggen de theologen Govert Buijs, Paul van Geest en de economen Lans Bovenberg en Sylvester Eijffinger (in ND van 8 oktober, p.6).

Mijn stelling tegen deze opvatting is: Deze zaken zijn te belangrijk om alleen aan de politiek over te laten! Bovendien spreekt de paus niet de politiek aan, maar elk individu persoonlijk!

De droomthema's van de paus zijn namelijk niet nieuw. Al meer dan honderd jaar worden er vredesconferenties gehouden en al meer dan dertig jaar wordt in VN verband gepraat over zogenaamde duurzaamheidsdoelstellingen waarin enkele thema's van de paus al worden genoemd. Als we naar de resultaten kijken is van de realisatie van deze doelstellingen nog weinig terechtgekomen. Het zijn de thema's die zijn blijven liggen en kennelijk door de politiek niet op te lossen. Bepaalde zaken zijn niet door wetgeving af te dwingen zonder in een politiestaat te vervallen, zoals we dagelijks in eigen land en daarbuiten kunnen waarnemen.

Willen we de Aarde weer duurzaam maken en houden, dan kunnen we dat niet alleen aan de politiek overlaten maar zullen we zelf, als bewoners van deze Aarde, onze persoonlijke verantwoordelijkheid moeten nemen. Want volgens Wibaut hebben we maar één land: de Aarde; één volk: de mensheid; en één wet: de liefde. Maar hoe pakken we dat aan?

De Russische schrijver Lev Tolstoj heeft 120 jaar geleden ook al over deze thema's nagedacht en geschreven en interessante aanbevelingen gedaan, die nog steeds relevant zijn. In die tijd waren doodstraf, oorlogen, de kloof tussen arm en rijk, stedelijke armoede en milieuvervuiling en raciale vooroordelen ook al urgente problemen, en niet alleen in Rusland, maar overal. Zijn stelling was ook dat instituties, die deze problemen veroorzaken, niet te verwachten is dat zij die ook oplossen.

In de boeken die hij daar over schreef legde hij de vinger bij Kerk en Staat als veroorzakers van deze problematiek. Kort samengevat: de bevolking wordt uitgebuit om het leger van de Tsaar in stand te houden en de Kerk zegent de wapens voor de oorlog. De Kerk houdt bovendien de gelovigen in de angstgreep voor de hel en door patriotisme: God, Tsaar en Rusland (vergelijk: God, Nederland en Oranje). Die boeken werden verboden en in 1901 werd Tolstoj geëxcommuniceerd. Hij wees als oplossing naar een persoonlijke verheffing van de bevolking met geweldloze weerbaarheid als wapen. Hij werd daarmee de inspirator van Gandhi, Martin Luther King, Albert Schweitzer en vele anderen. Zelf was hij daartoe geïnspireerd door de Bergrede van Christus en hij vatte deze ook voor zijn lezers samen in vijf leefregels:

1. Niet boos worden en geen boosheid uitlokken (want dat loopt altijd uit op strijd en ellende)
2. Blijf bij je eerste (ge)liefde (bezin je dus voordat je een relatie begint)

3. Niet oordelen of veroordelen en nooit een eed zweren (daarmee vervalt het leger)

4. Nooit geweld met geweld beantwoorden (doorbreekt direct de geweldspiraal)

5. Geen nationalisme, dus geen wij-zij-denken (wederzijdse superioriteit leidt tot conflicten).

Zijn visie op religie is ook fundamenteel en baanbrekend. Hij stelde dat de mens niet zonder religie kan omdat God, die geest is, in elk mens leeft (de ware ziel of geweten). Helaas wordt het besef van die goddelijke vonk door ons ego en door invloeden van buitenaf verduisterd. Pas nadat we ons ontdaan hebben van ons ego en de godsdienstige dogma's, vooroordelen en bijgeloof kan de mens tot wasdom komen om met zijn of haar specifieke talenten de medemens te dienen. Elk mens heeft daarom een missie in zijn tijdelijk bestaan. Er is volgens Tolstoj maar één religie (God in ons en wij in God) en daaronder vallen vele godsdiensten die ieder op eigen wijze de goddelijke opdracht moeten invullen, levend houden en uitvoeren. Als iedereen dat inziet vervallen de tegenstellingen en kan de broederschap in de wereld op den duur gestalte krijgen.

Voor de christenheid moet de wortel van de genoemde problemen volgens Tolstoj gezocht worden in het concilie van Nicea (325), toen de kerkelijke dogma's voor het eerst werden vastgesteld en de boven geformuleerde praktische leefregels van Christus werd verdonkeremaand. Wie de dogma's niet onderschreef werd buitengesloten van het heil, werd dus ketter en daarmee was het sein gegeven om andersdenkenden (zelfs christenen onderling) te vervolgen. Het geweld werd daarmee gesanctioneerd en het superioriteitsdenken geïnstitutionaliseerd. De wereldgeschiedenis wordt gekenmerkt door religieus gemotiveerde oorlogen. Die ontwikkelingen zijn in alle religies waar te nemen, volgens Tolstoj. Daar moeten we dus vanaf willen we wereldvrede en gerechtigheid bereiken die in de thema's van *Fratelli Tutti* worden genoemd. Laten we de realisatie van deze encycliek uitsluitend aan de politiek over dan zal ze een utopie blijken te zijn.

De sleutel wordt gegeven door een bekende uitspraak van Tolstoj, die luidt: "Iedereen denkt aan het verbeteren van de wereld, maar niemand denkt aan het verbeteren van zichzelf."

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

Indien onbestelbaar:
Laan van Nieuw Oost Indië 252,
2593 CD, Den Haag

Verdrag inzake de rechten van het kind

uit de Preambule:

Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn of haar persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip,

(tot nu toe het enige internationaalrechtelijke document waarin over de LIEFDE wordt gesproken)

